

Svendborg

maj 1945

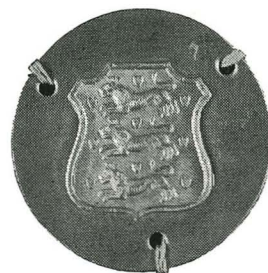

46.4
Svendborg
Jensen

Svendborg

maj 1945

En mindebog

SVENDBORG & OMEGNS MUSEUM
SVENDBORG AMTS MUSEUM
GRUBBEMØLLEVEJ 13, DK - 5700 SVENDBORG
6221 0261 - GIRO 6 17 82 43

af Henrik M. Jansen

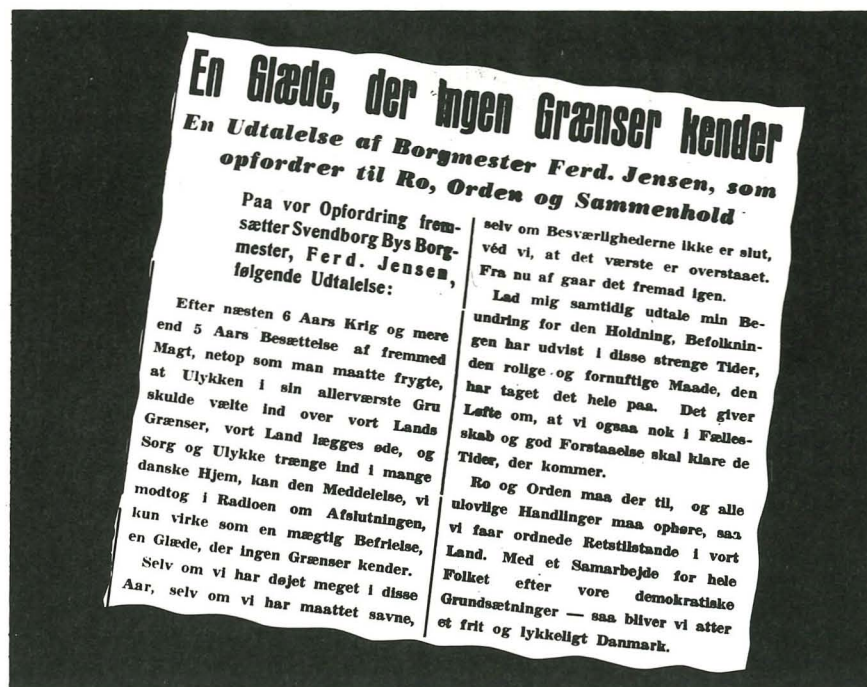
Skrifter fra
Svendborg & Omegns Museum,
bind 16 - 1985

Omslag er tilrettelagt af th. isagers bogtryk a/s.
Hvor ikke andet er anført, er fotoarbejdet foretaget af
museets fotografer: Margit Nielsen, Ingelise Føgh og Kjeld Hansen.
Lay-out m.v. er foretaget af th. isagers bogtryk a/s i samarbejde
med forfatteren.
Trykt af th. isagers bogtryk a/s 1985.

ISSN 0106 - 2220

ISBN 87 87769 - 44 1

Udtalelse af borgmester
Ferdinand Jensen
til pressen den 5. maj 1945.
Her bragt efter Svendborg
Amtstidende

Udtalelse af borgmester
Holger Rasmussen
i anledning af 4. maj 1985

Besættelsestidens historie i Svendborg har været behandlet flere gange i tidens løb af forskningen ligesom den indgår i flere større oversigtsværker. Der har dog altid været fokuseret på bestemte voldsomme begivenheder, og nogen samlet fremstilling har endnu ikke været forsøgt.

Denne lille bog er heller ikke værket om Svendborg under besættelsen. Svendborg byråd har villet markere 40-årsdagen for Danmarks befrielse med en række arrangementer, såsom Algang og Alsang på samme måde, som de fandt sted den gang på initiativ af idræts- og ungdomsorganisationerne. Endvidere har man anmodet Svendborg og Omegns Museum om at lave en udstilling, der skulle fortælle om den barske tid.

Endelig udgiver man denne bog, der dels vil vække mange minder hos de borgere, der oplevede de 5 onde

år, og dels fortælle de unge, som er født efter 1945, hvad der egentlig skete hernede, ligesom man her for første gang bringer en samlet fortegnelse over de personer, der satte livet til.

Svendborg byråd har besluttet, at bogen Maj 1945 bliver uddelt til en række institutioner indenfor undervisnings- og socialsektoren, hvor man uden tvivl vil have glæde af at læse den.

9. april 1985

H. Rasmussen

OPROP!

Til Danmarks Soldater og Danmarks Folk!

Uten Grund og imot den tyske Regjerings og det tyske Folks oprigtige Ønske, om at leve i Fred og Venskab med det engelske og det franske Folk, har Englands og Frankrigets Magthavere ifjor i September erklæret Tyskland Krigen.

Deres Hensigt var og blir, efter Mulighet, at træffe Afgjørelser paa Krigsskuepladser som ligger mere afsides og derfor er mindre farlige for Frankriget og England, i det Haab, at det ikke vilde være mulig for Tyskland, at kunde optræde stærkt nok imot dem.

Af denne Grund har England blandt andet stadig krænkert Danmarks og Norges Neutralitet og deres territoriale Farvand.

Det forsøkte stadig at gjøre Skandinavien til Krigsskueplads. Da en yderlig Anledning ikke synes at være givet efter den russisk-finske Fredsslutning, har man nu officielt erklæret og truet, ikke mere at taale den tyske Handelsflaates Seilads indenfor danske Territorialfarvand ved Nordsjøen og i de norske Farvand. Man erklærte selv at vilde overta Politiopsigten der. Man har tilsat truffet alle Forberedelser for overraskende at ta Besiddelse af alle nødvendige Støttesteder ved Norges Kyst. Aarhundredes største Krigsdriver, den allerede i den første Verdenskrig til Ulykke for hele Menneskeheden arbejdende Churchill, uttalte det aapent, at han ikke var villig til at la sig holde tilbage af «legale Afgjørelser eller neutrale Rettigheder som staar paa Papirlapper».

Han har forberedt Slaget mot den danske og den norske Kyst. For nogen Dager siden er han blit utnævnt til foransvarlig Chef for hele den britiske Krigsføring.

Den tyske Regjering har til nu overaaet denne Mands Forholdsregler, men den kan ikke taale, at en ny Krigsskueplads blir skaffet efter de engelsk-franske Krigsdriveres Ønsker.

Den danske og den norske Regjering har siden Maaneder hat Beskjed om disse Forsøk.

Likeledes er deres Holdning ingen Hemmelighet for den tyske Regjering. De er hverken villige eller istand til at kunne yde en virksom Motstand mot det engelske Indbrudd.

Derfor har Tyskland besluttet at foregripe det engelske Angrep og med sine Magtmidler selv at overta Beskyttelsen av Danmarks og Norges Kongeriges Neutralitet og værne den saalænge Krigen varer.

Det er ikke den tyske Regjerings Hensigt at skaffe sig et Støttested i Kampen mot England, den har udelukkende det Maal at forhindre at Skandinavien blir Slagmark for de engelske Krigsudvidelser.

Af denne Grund har sterke tyske Militærkræfter siden idag morges tat Besiddelse af de vigtigste militære Objekter i Danmark og Norge. Over disse Forholdsregler treffes der for Tiden Overenskomster mellem den tyske Riksregjering og den Kongelige Danske Regjering. Disse Overenskomster skal sikre at Kongeriget bestaar videre, at Hæren og Flaaten opretholdes, at det Danske Folks Frihet agtes og at dette Lands fremtidige Uafhængighed fuldt ut sikres.

Indtil disse Forhandlinger er avsluttet, maa der ventes at Hæren og Flaaten har Forstaaelse for dette, likeledes at Folket og alle kommunale Steder er fornuftige og har god Vilje, slik at de undlater enhver passiv eller aktiv Motstand. Den vilde være uten Nytte og bli brutt med alle Magtmidler. Alle militære og kommunale Steder anmodes derfor straks at opta Forbindelsen med de tyske Kommanderer.

Folket opfordres til at fortsætte det daglige Arbeide og til at sørge for Rolighet og Orden!

For Landets Sikkerhed mot engelske Overgrep sørger fra nu af den tyske Hær og Flaate.

**Den Tyske Kommander
Kaupisch**

Ligesom andre steder i landet fløj tyske bombemaskiner den 9. april 1940 om morgenen henover Svendborg og nedkastede de grønne flyveblade med denne ubehjælpssomme »danske« tekst.

»Jeg døde for Danmark...«

Brev fra grev Lennart Ahlefeldt-Laurvig-Lehn, henrettet i Gestapos hovedkvarter onsdag den 28. marts 1945. Brevet er skrevet natten før henrettelsen. Det blev første gang bragt i Svendborg Avis 12. maj 1945.

Kære elskede Forældre.

Nu maa I være tapre. Det frygtelige er sket, jeg har i dag været for en Krigsret og er dømt til Døden.

Jeg er ikke selv bange, men for jeres Skyld – elskede Forældre – er jeg uendelig ked af det. I kommer til at lide under Savnet, men husk saa altid, hvorfor jeg døde, husk, at jeg døde for mit Land, den skønneste Død, man kan ønske sig. Saa i Stedet for at være bedrøvede, skal I være glade og stolte.

Lov mig det, Fader og Moder, saa først vil jeg gaa glad i Døden.

Det er svært at samle Tankerne med en Dødsdom over Hovedet, men jeg er forbløffet over saa rolig jeg er, men det er blot svært at finde ud af, hvad jeg skal begynde med og hvor jeg skal slutte.

Tænk aldrig at skulle se Hvidkilde mere, aldrig at skulle gaa Tur hjemme, aldrig at skulle se Søster Herman, Børnene og Axel og I – elskede Forældre! Aah, havde jeg blot foran mig Synet af jeres glade Ansigter – glade fordi jeg ofrede mit Liv for Danmark – lov mig, aah, lov mig, Forældre, at I vil være tapre og glade, tænk paa, at det er godt for vores Stand, at vi havde en, der ofrede sit liv for Dannebrog. Dette der nu sker, er Guds Vilje og Gud véd, hvad der er bedst!

Tak for alt, allerdejlige Forældre.

Husk: *Hold Hovedet højt!*

Jeres Lennart.

Forord

På museets vegne skal jeg takke for de opgaver, Svendborg byråd har bedt os om at løse i forbindelse med højtideligholdelsen af 40-året for Danmarks befrielse.

Det er en epoke i Danmarkshistorien, som ikke er særlig repræsentativ i museets samlinger og byhistoriske arkiv.

Vi har derfor benyttet lejligheden

til at råde bod herpå, ved at efterlyse arkivalier og genstande fra Svendborg under besættelsen. Og hvor har mange dog reageret positivt herpå. Vi har også fået optaget en række interviews med personer, der aktivt tog del i modstandskampen. Forhåbentligt vil endnu flere bringe materiale til os – besættelsestidens historie er jo også andet end modstandskamp, rationeringsmærker, illegale blade og tyske stålhelme. Det har jeg søgt at vise i den valgte disposition til denne lille bog.

Mange af mine medarbejdere har været hjælpsomme på museet – særlig tak skal bringes til Jens Foldager Larsen, Morten Hahn-Pedersen, Margit Nielsen, Flemming E. Andersen, Helle Gottschalck og Anne Lise Engbæk.

Bogen tilegnes de borgere, der gav deres liv i årene 1940 til 1945.

14. april 1985

Krigen udenfor Danmark

I de sidste måneder af besættelsen var den danske befolkning faktisk ganske godt orienteret om de allieredes fremgang – og også modgang. Ganske vist havde alle dagblade pligt til at bringe artikler og tilkendegivelser under fremmedartede artikler og tilkendegivelser som: „Pressekontoret under den højere SS- og Politifører i Danmark meddeler...“ eller „Gennem Ritzaus Bureau er udsendt følgende Artikel:...“ eller „Fra tysk militær side meddeles:...“ eller rent ud sagt: „Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:...“ At disse tyske frontmeldinger på adskillige måder afveg enormt fra de reportager, man fik f.eks. via London er indlysende – og folk må uden tvivl have moret sig dagligt. – Da nederlaget var en kendsgerning fortsatte tyskerne med at fremhæve tyske sejre eller holdepunkter i områder, det kunne være svært at finde selv i et større atlas over Europa.

Den tyske Værnemagtsberetning

Færøhovedkvarteret, Tirsdag, (RB.)
Værnemagts Overkommando meddeler:

I Fronten mellem Malmedy og Baugre stod vore Tropper ogsaa i Gaar i haarde, men resultatrige Afgræskningskampe mod Fjendens Gennemførelsesforsøg, som foretoges koncentreret i heftige Panzerkampe tilføljedes i dette Kampomraade 75 fjendtlige Tanker.

Ung Pige bliver pludselig stum.

(Privat.)

Køge. I Under en Foreningsfest i Køge Fredag Aften blev en 16-aarig Realist, Jytte Hansen, pludselig stum efter at have druidet et Glas Vind.

Jytte Hansen har altid været rask og frisk, hvorfor man vil mene, hun alligevel er i Stand til at faa sit Mæle lige saa hurtigt og pludseligt som det forsvandt.

MÆLET KOMMET IGEN

Køge. (RB.)
Den unge Pige, Jytte Hansen, som Fredag Aften pludselig blev stum, har i Dag faaet Talerens Raaderne igen, efter at hun har været under Specialistbehandling. — Der var Tale om et nærværet Tilfælde, der let lod sig helbrede.

Paa Mosels østlige Bred er det paa begge Sider af Remich kommet til heftige lokale Kampe. I Kampområdet Halben-Rittershofen i Elsass brød det amerikanske Angreb, som fortsatte hele Dagen igennem, atter blot sig sammen.

En stærkere Kampgruppe fra Besættelsen i La Rochelle stod i dristigt Udfald mod Nordost frem til Søvre-Mundingen og kastede herved de i dette Omraade staaende fjendtlige Omringningsstyrker ud af deres Stillinger.

I Italien kom det heller ikke i Gaar til Kampændringer af Betydning.

I Ungarn afviste vore Tropper ved Nordranden af Veres- og Pils-Bjergene fjendtlige Angreb.

De forbitrede Kampe i Budapests Gader vedvarer.

Fra den østlige Del af Byen har Forsvarerne indtaget deres Stillinger tilsvarende indtaget deres Stillinger til Byens Indre.

I det ungarsk-slovakiske Grænseomraade foretog Bolshevismerne i Gaar et svagere Angreb, der ikke gav noget Resultat. Vest for Krosno er det kommet til haarde Kampe med Sovjetstyrkerne, som ogsaa herfra er trædt an til Angreb.

Mellem Karpaterne og Alperne har Fjenden yderligere Infanteri- og Panzerstyrker ind i Hovedangrebsraaderne for det store Vinterlag i den store Weichselbasen, naar der foretages Kampe i Omraadet mellem Nida-Floden og den øvre Polavert.

(Fortællingen Side 8.)

Fra Svendborg Amtstidende
den 7. januar 1945.

Fra Svendborg Amtstidende
den 7. januar 1945.

Med uvant Hurtighed i Intensitet stiger Slaget i Polen.

Hvor Tyskerne vil begynde Modoffen- siven er stadig en Hemmelighed.

Berlin, Tirsdag. (STB.)

SLAGET I POLEN STIGER STADIG OG MED SELV FOR ØSTFRON-
TEN UVANT HURTIGHED I INTENSITET EFTERHAANDEN SOM
STØRRE OG STØRRE TROPPEMASSER TØRNER SAMMEN. HVOR DEN
TYSKE LEDELSE VIL SÆTTE DE BEBUDENE MODFORHOLDSREG-
LER IND, ER SELVSAGT I BERLIN OMGIVET AF DEN DYBESTE HEM-
MELIGHEDSFULDHED.

Luffvaabnet har kun sporadisk
kunnet træde i Aktion, men begy-
nder Parter udnytter dog alle Mulig-
heder for at støtte Tropperne
paa Landjorden med Kamp- og
Lagflyvere.

Nye russiske Indbrydninger i Østprøjsen.

De samme Vejrforhold som i
Polen gør sig gældende i Øst-
prøjsen. Det lykkedes under
den seneste Russerne at opnaa
store Indbrydninger i de
tyske Linier, da kraftige tyske
Modangreb mod de russiske Flan-
ker opfangede Angrebsstyrkernes
Paa den gamle Slagmark har
det forløbne Døgn Angreb og

Modangreb stort set kunnet hold-
de hinanden i Skak undtagen
paa Fjendens yderste højre Fløj,
hvor Russerne efter forbitrede
Kampe er trængt ind i Schloss-
berg.

100 Mill. Miner ligger under Frankrigs Jord

Paris, Onsdag. (STB.)

Blandt de Opgaver, som fore-
staar Frankrig i Forbindelse
med Genopbygningsarbejdet, er
den meget vanskelige at rense
fransk Jord for nedgravede Mi-
ner og andre Sprængstoffer. An-
tallet af Miner og Sprængstoffer
der, som ligger under Jorden i
Frankrig anslaaes til 100 Mill.

Et af Krigens blodigste Slag udkæmpes nu paa Vestfronten.

Montgomerys Angreb mødes af von Rundstedt med elastisk Forsvar.

Berlin, Tirsdag. (STB.)
Paa Maanedagen for den ty-
Ardenneroffensivs Begyndel-

g Politifører

eriksberg ften.

ret, at Villaen Ma-
skellige Terrorgrup-
tes en Husundersø-
Chr. Winther.
t en Maskinpistol.
Villaen var et vig-
Mænd.
sprængt i Luf-
otit.

se ligger Vestfrontens Hoved-
lyngdepunkt stadig paa dette Af-
snit, der binder store Styrker i
Kring den tyske Slag om-
har General Montgomery i de
sidste 24 Timer forstærket sine
Angreb, der af Feltmarskal von
Rundstedt mødes med elastisk
Forsvar. Over for Presset Nord
fra, hvor det allierede Hovedan-
greb opretholdes af 1. amerikanske
Modangreb kunnet oprette en
Spærrestilling og i Ly af denne
fortsætte de indledte Afsetnings-
bevægelser til nye Stillinger

3. amerikanske Armé har paa
Sydflanken fornyet sine Angreb
mod Nordøst. I Luxembourg
svøstlige Grænseregioner er
Kampene blussende op paa Østbredden
af Mosel ved Nemig.

Fra Svendborg Amtstidende
den 17. januar 1945.

Krigen rykker nærmere

I løbet af 1944 begyndte forholdene at blive ulidelige. Flyvervarsler blev nu bragt både dag og nat, når de allierede overfløj Fyn på vej til mål i Nordtyskland.

LAB oprettede et hushjælpekorps, og en socialtjeneste etableredes. Med megen grundighed udarbejdedes en evakueringsplan, ifølge hvilken 20.000 mennesker skulle evakueres, mens ca. 1000 blev tilbage i byen. I denne tid opførtes også dækningsgrave og bunkers overalt på åbne pladser og i haver. Det blev til i alt 74, der kostede 600.000 kr. – kommunen skulle dog blot afholde de 10% af anlægsprisen.

Og så blev det bestemt, at alle skulle have legitimationskort. I perioden 1. juni til 20. august udstedtes ca. 16.540 kort – adskillige falske til brug for modstandsbevægelsen...

Armbind i røde og gule farver for husvagter.

Bygning af beskyttelsesrum på Torvet - i baggrunden ses Kielbergs nødbutik efter at hans forretning schalburgteredes den 7. marts 1944.

VEJLEDNING FOR HUSVAGTER

STATENS CIVILE LUFTVÆRN

Omdes til alle husstande.

Behøvet pakkes sammen.

Aabn Døren forsigtigt.

I Lejligheder over og under det brændende Rum forholdes paa samme Måde, idet Loft og Gulv, der grænser til Brandrummet, saa vidt muligt holdes fugtet. Man maa tage sig i Agt for ikke at betrede Gulvet over Ilden, naar Gennembrænding truer.

Trapperne maa sikres, saa ingen Personer afsperres af Ilden, og Slukningsmandskabet maa holde Forbindelse indbyrdes, saa der dannes en samlet Slukningsfront.

Kampen mod Ilden maa fortsættes paa denne Måde, saa længe man kan færdes uden Fare for Indebrænding, idet der kun viges Skridt for Skridt fra Rum til Rum, fra Etage til Etage og senere maaske fra Hus til Hus.

Saadan energisk Optræden fra Befolkningens Side har i talrige Tilfælde hindret store Katastrofer.

Rømning af brændende og truede Huse.

Enhver maa redde sig i Tide, hvis hans eget Hus brænder. Børn og ældre eller svagelige Personer maa naturligvis reddes først og anbringes paa sikre Steder.

Afgørelse om Udømmning i større Stil maa kun træffes af de øverste Luftværnsmyndigheder.

Ved Udømmning af en katastroferamt Ejendom eller Bydel kan De faa Brug for vaade Tæpper til Beskyttelse mod Straalevarme fra Ildebrande, og De maa desuden have Deres mest solide Fodtøj parat, da De kan risikere at skulle færdes mellem Ruiner, over Glasskaar og halvsmeltet Asfalt. Brug Skistøvler, hvis De har det, eller andet tykt Fodtøj.

Der bør findes Vandbeholdninger i Tilflugtrummet til Fugtning af Tæpper eller Klæder under Udømmning.

Inden der foretages nogen Form for Udømmning, bør enhver huske, at det er en ufravigelig Grundregel, at ingen maa trække sig tilbage fra den aktive Brandbekæmpelse uden Tilladelse fra den, der har Ansvaret paa Brandstedet.

I de større Byer, hvor Faren for udbredte Storbrande („Fladebrande“) er til Stede, vil der af Myndighederne paa Forhaand blive truffet Foranstaltninger, saaledes at Befolkningen kan ledes ad særligt sikrede Flugtveje til Opsamlingspladser, hvor man er i Sikkerhed. Det er vigtigt, at man paa Forhaand gør sig fortrolig med Færnerne og medvirker til at opretholde Ro og Orden.

Bjærgning af Indbo.

I tætte eller højere Bebyggelse er det forbudt at prøve paa at redde Møbler eller andet Indbo paa egen Haand fra et brændende Hus.

Naar det under særlige Forhold kan lade sig gøre, vil saadan Bjærgning blive foranstaltet og ledet af Husvagten eller Myndighederne.

Beskyttelse med vaade Tæpper

Faren for Nedbrænding truer.

Nederst til højre: En rejseilladelse til Ella Mortensen med barn. Hun får lov til at foretage en rejse mellem Svendborg og Bjørnø den 11. september 1943 - stemplet af såvel den tyske værnemagt som det danske politi i Svendborg.

Oprøret i august 43

Augustoprøret i 1943 begyndte d. 12. august i Esbjerg, da først arbejderne og siden hele byen gik ud i strejke, der brød den af tyskerne dikterede undtagelsestilstand.

Strejkerne bredte sig siden til Fyn, hvor odenseanerne generalstrejkede i protest mod tyskernes brutalitet i gaderne fra den 18.-23. august. Fredag d. 20. fulgte Nyborg med, lørdag d. 21. Middelfart. I Fåborg er der arbejdsstandsninger d.

23., i Bogense fra den 23.-25., i Assens d. 24. og i Svendborg fra den 24.-27.8.

Det hører med til en af besættelsens mange myter, at augustoprøret var udtryk for den samlede befolkningens enige protest mod den tyske besættelsesmagt, men dette er ikke tilfældet. Tværtimod var det et dybt splittet folk, der gennemlevede krisen.

Generelt kan man sige, at det var manden på gaden, der organiserede og ledede strejkerne. Det var ikke tilfældigt. Arbejderklassen havde først og fremmest mærket de negative følger af besættelsens ændrede produktions- og afsæt-

ningsvilkår. Således nåede arbejdsløsheden i vinteren 1940-41 36% samtidig steg priserne, mens lønniveauet blev fastlåst ved lov.

Men så kom den 29. august. Tyskerne indførte undtagelsestilstand over hele landet. Regeringen gik af. Den danske hær opløstes – de menige soldater i kasernen på Beldere og i den gamle drengborger-skole i Fruestræde afvæbnedes og hjemsendtes efter nogle dage. Officererne interneredes en tid bl.a. på Wandalls hotel. I ventetiden benyttede de tiden til at få så meget krigsmateriel som muligt ødelagt, og ammunition bragtes ud til hemmelige lagre.

GENERALSTREJKE I SVENDBORG!

ARBEJDERE, BORGERE & FORRETNINGSDRIVENDE!

Som Protest mod de i den sidste Tid forefaldne Overfald og Mishandlinger, rettet mod fredelige Borgere i denne By af uindbudne tyske Horder, samt deres "danske" Rakkere, har Værftets Arbejdere i Gaar den 23/8-43, Kl. 11⁰⁰ nedlagt Arbejdet.

Kravet fra Værftets Side er:

1. De danske Soldater paa Gaden igen.
2. Ingen tyske Soldater paa Gaden efter Kl. 19⁰⁰.
3. Ingen bevæbnede Tyskere paa Værftet.
4. Høflig, human og dansk Opførelse af Politiet.

SLUT OP! SLUT OP!

ARBEJDER, TJENESTEMAND STREJK! NÆRINGSDRIVENDE, LUK FORRETNINGEN!

VAND, GAS, LYS OG SYGEBUSET UNDTAGES!

S L U T O P!

Først med augustoprøret blev der udstationeret tysk militær i Svendborg. Alligevel trodsede strejkende borgere forbud mod sammenstimlen, som det her ses foran Arbejdernes Forsamlingsbygning i Vestergade.

Fra augustdagene i 1943. Denne løbeseddel var skrevet sammen af maskinarbejder Knud Marquard Pedersen, der havde hentet inspiration fra en lignende i Odense.

OPRAAB til Svendborg Bys Borgere!

Svendborg Byraad har i Dag afholdt ekstraordinært Byraadmøde i Anledning af den i Byen etablerede Strejke og Lukning af en Del af Byens Forretninger.

Byraadet vedtog at rette en indtrængende Opfordring til Byens Befolkning om at udvise en besindig Holdning og til Byens Forretninger, Kontorer og øvrige Virksomheder om uforstyrret at fortsætte deres Virksomhed, idet en Lukning af Butikkerne vil bevirke, at Levnedsmiddelforsyningen ikke kan opretholdes, og at Vanskelighederne for en hurtig Ordning af Forholdene yderligere vanskeliggøres.

Byraadet vedtog endvidere at rette en indtrængende Opfordring til Byens Arbejdere om at fortsætte de paabegyndte Forhandlinger om Arbejdets Genoptagelse, hvortil Byraadet tilsiger sin Bistand.

Repræsentanter for Byraadet, Arbejderne og Byens Erhvervsorganisationer har i Dag sammen med Politimesteren forhandlet med den tyske Værnemagts her-værende Kommandant, der har lovet, at der indenfor Værnemagten vil blive op-retholdt streng Disciplin, og at Tilfælde af Forulempning af Borgere i Byen efter Anmeldelse til Politiet vil blive nøje undersøgt af Værnemagten og eventuelle skyl-dige afstraffet.

Byraadet forventer herefter, at enhver afholder sig fra et deltage i Demon-strationer og bestræber sig for at undgaa alt, som maatte være egnet til at frem-kalde Indtryk af, at Befolkningen ikke efterkommer Kongens og Regeringens ind-trængende Opfordringer om en rolig og korrekt Optræden og Undladelse af enhver uoverlagt Handling.

Svendborg Byraad, den 24. August 1943.

Politimesteren samt følgende Organisationer i Svendborg har tiltraadt oven-staaende Opraab:

Arbejdsgiverforeningen. De samvirkende Fagforeninger.

Handelsstandsforeningen. Kolonialhandlerforeningen.

Haandværker- og Industriforeningen.

Bekendtgørelse

I Natten mellem den 2. og 3. September 1943 blev der foretaget et Forsøg paa at befri det i Dragonkasernen (Belvedere) internerede Mand-skab.

Paa Grund heraf har den Øverstbefalende for de tyske Tropper i Danmark anordnet, at Ud-gangsbuddet for Befolkningen i Svendborg fra og med den 3. September 1943 indfil videre fast-sættes fra Kl. 21.00 til Kl. 5.00.

Samtlige Lokaler, Teatre, Biografer og andre Fornøjelseslokaler skal lukke Kl. 20.00.

Svendborg, den 3. September 1943.

Pladskommandanten
sign. K R E M E R
Oberstleutnant

Svendborg Avis
Ejerskab af Svendborg Avis

Onsdag Morgen, den 6. Oktober 1943.

Undtagelsestilstanden ophævet

Fra kompetent tysk militær Side meddeles det, at Und-tagelsestilstanden ophæves fra og med Onsdag den 6. Oktober ved Døgnets Be-gyndelse.

Borgernes sikkerhed

Et nyt islæt i gadebilledet var CB-erne. I løbet af forsommeren 1941 fik Svendborg en styrke på 18 CB-ere eller føl, som folk kaldte dem. Under politiets vejledning og med vagtlokale på politistationen deltog de i deres blå uniformer i patruljeringen på gaderne. De holdt også øje med mørklægningens effektivitet, der kontrolleredes fra vandtårnet på Ovinehøj, og de telefonvagter med pasning af luftværns sirenerne, der styredes fra vagtlokalet. Senere i besættelsestiden blev styrken større, formeret i delinger under kommando af tilfornordnede politifolk af den lokale styrke.

Den 19. september afvæbnede og eliminerede tyskerne det danske politikorps. Det lokale politikorps gik under jorden og deltog i modstandsarbejdet. Den 28. september blev det vedtaget at oprette et kommunalt vagtkorps med vagtstue på Falckstationen. Borgmester Ferdinand Jensen blev vagtkorpsets øverste chef og driftsleder Nielson, Falcks redningskorps, den daglige leder. Vagtkorpset, der talte 26 mand, var forsynet med uniformskasket og armbind, og dets opgave var at forhindre forbrydelser og opretholde sikkerhed, ro og orden inden for kommunens område. Herunder hørte også indgriben overfor sort-

børshandel, der florerede stærkt. Vagtkorpsets medlemmer var forsynet med stav, men ikke skydevåben. Dette korps udrettede et påskønnet arbejde i den politiløse tid og var i funktion til kort efter besættelsens ophør.

Da politiet blev afvæbnet i Svendborg, foregik det på den måde, at en deling tyskere kom syngende op af Bagergade. De svingede ind foran politistationen, og på en kort ordre holdt sangen op, og de spredtes rundt om hele bygningen, nogle ind i bygningen, hvor alle blev holdt op og afvæbnet.

Der var dog ingen politifolk fra Svendborg, der blev deporteret. Tyskerne må have aftalt i forvejen, at 2000 skulle fjernes, for det var kun fra København, Århus, Ålborg og Odense, at politiet blev deporteret. I den politiløse tid etableredes et særligt lodskorps i Svendborg. Journalisteleven Palle Koch var den gang på Svendborg Amtstidende, og han har i sin lille uhøjtidelige bog om „Verdenskrigen på Sydfyn“ skildret sin deltagelse i dette korps, „hvis opgave det var at øve mørkets gode gerninger“.

Vi var blevet såkaldte „mørkelodser“, som folk kunne bestille, hvis de ved aften og nat ønskede at blive fulgt ud og hjem. Mod et beskedent honorar garanteredes sikker konvojering, når sigtbarheden var nul. Vort udstyr var en lommelygte (afskærmet), et armbind (selvlysende) og en trækniappel (dødbringende). Der var ingen, der ringede og be-

stilte os den aften, hvor vi skulle fungere, så for ikke at måtte notere et nederlag for den aktive journalistik, blev vi enige om at famle os ud til Textilfabrikken for at høre, om der var nogle piger fra skifteholdet, der ville gelejdes mod en symbolsk betaling. Det var der, og vi udførte vort hverv på en måde, vi mente kun kunne tjene til at styrke korpsets renommé. Senere viste det sig, at pigerne – vistnok via min lidt åbenhjertige reportage – var blevet identificeret af kammeraterne på fabrikken og ustyrligt drillet, fordi de – i modsætning til lokal skik – havde måttet betale for at blive fulgt hjem. Vore veninder troppede da også op på redaktionen og lod forstå, at vi havde fulgtes ad for sidste gang, samt at det ville være uklogt af os at komme fabrikskvarteret nær i fremtiden, ved dag som ved nat. Korpset (uden os) fik en levetid på fire måneder og nåede (trods os) at øve en priselig humanitær indsats for andre af byens borgere.

Annonce fra Svendborg Avis 8/2 1945 - En noget usikker fremtid tør man nok sige...

Et ret unikt foto taget den 19. september 1944 kl. 11.15 af kontorist Helge Heger Christensen. Han medbragte altid sit kamera og kunne derfor fastholde det øjeblik, da politistationen blev besat. - Set fra Langes Støberi.

Modstandsbevægelsen i Svendborg

Sydfyn havde under hele besættelsen relativ ringe betydning som militært område. Her var ikke nær så mange tyske soldater, som det var tilfældet andre steder i landet. Tyskerne havde ingen vigtige militære forbindelseslinier, der som i Jylland indbød til sabotage.

På den baggrund er det glædeligt at kunne notere sig, at i Svendborg markerede en modstandsbevægelse sin effektivitet allerede den 5. juli 1943 ved en påsat brand på Stålskibsværftet.

Ved Frihedsrådets oprettelse i august 1943 fik modstandsbevægelsen en fast form og nøje afstukne retningslinier for det illegale arbejde.

De første grupper blev dannet af lærer Christian Stærmose og guldsmed Per Kraiberg Petersen. På

Rekonstruktion af en sydfynsk jernbanesabotage.

samme tid samlede kaptajn Steensgaard uafhængig af førnævnte en ikke ringe styrke specielt beregnet til sikring af danske lokaliteter i tilfælde af invasion eller tysk tilbage-trækning. Kommunisterne udgjorde en tredje gruppe, der gennem maskinarbejder Niels Jensen havde kontakt med Stærmose. Endelig tog en fjerde gruppe sig især af bladarbejde under ledelse af Svend Jacobsen, Elis Hansen, Erik Hansen og Poul Righolt.

Med så mange uafhængige grupper var det nødvendigt med en fælles byledelse til at samle trådene – men det tog tid. Først i foråret 1944 var byledelsen, der kom til at bestå af Bent Poulsen, Chr. Stærmose, Niels Jensen og kaptajnløjtnant K. A. Krarup som militær rådgiver en kendsgerning.

Desværre lykkedes det få måneder senere Gestapo at splintre byledelsen: Niels Jensen, Bent Poulsen og Chr. Stærmose kom via Frøslev til koncentrationslejren Neuengamme. Derefter var modstandsbevægelsens arbejde i lang tid lammet.

I Svendborg opstod ud over de allerede nævnte nok en illegal organisation, som skulle vise sig at være såre handlekraftig. Trods det noget uheldige navn – U.S.P. – Undergrundens Sikkerheds Politi – kom det snart til at danne forbillede for lignende organisationer i andre byer, omend de her grundet den sene oprettelse ikke kom til at virke med samme effektivitet.

U.S.P.'s ophavsmænd var papir-

handler Troels Hansen. Organisationens opgave skulle være den, kriminal- og ordenspolitiet havde haft: at skaffe materiale til veje om unationale elementer, at beskytte byen mod den tiltagende tyske terror ved en omfattende patruljetjeneste, bevæbnet såvel som ubevæbnet. På denne måde kunne man aflaste militærgrupperne til egentlige militære opgaver. Lederen af U.S.P. blev forretningsfører Børge Jansbøl, der startede med 8 mand, men ved kapitulationen rådede man over 73, og kunne da se tilbage på et godt arbejde.

Den nye byledelse blev suppleret med Børge Jansbøl, Elis Hansen, Helge Christensen, Sv. Aa. Petersen, Svend Jacobsen og Erik Kanstrup.

Af modstandsbevægelsens 10 afdelinger i Svendborg politikreds på ca. 900 mand var de ca. 500 fra selve Svendborg, organiseret under de førnævnte 5 afdelinger. Ved befrielsen rådede de over et anseligt antal maskinpistoler, maskingeværer, vej-bomber og håndgranater. Dertil kom 8 raketstyr – bazookaer mod panserkøretøjer, samt ca. 200 karabiner.

Disse våben havde man fået dels ved tyveri fra værnemagten og dels ved våbenmodtagelser fra luften. Sidstnævnte kom først sent igang, grundet optrævlingen af en del af modstandsarbejdet i 1944, men 1. november fandt Svendborg-styrkerne første våbenmodtagelse sted ved Nordskov, nord for Ringe. I alt

havde Svendborg 9 modtagelser, hvoraf de 5 var positive. Våben blev skjult i de tætte skove i omegnen, hvor man også i foråret 1945 ved højlys dag trænede frihedskæmperne i brug af våben.

En af de største farer mod frihedskæmpernes arbejde var den øvrige befolknings trang til at vise deres arbejde overdreven opmærksomhed. Fra byledelsen kom der også på et vist tidspunkt ordre om fuldstændig nedlæggelse af arbejdet på Ærø af samme grund. Jo mindre byer, des større forsigtighed. Det var en erfaring man også gjorde i Svendborg. Hvad denne manglende omtanke har kostet af menneskeliv er endnu ikke opgjort!

Tyskernes danske håndlangere – de såkaldte stikkere – forstod at udnytte befolkningens åbentmundethed – og snart måtte modstandsbevægelsen træffe sine forholdsregler. U.S.P. fik fra ledelsen i Odense ordre til at likvidere stikkere.

Den 10. november om aftenen likvideredes to stikkere på hjørnet af Nr. Havnevej og Nyborgvej, da de kom i selskab med et par kvinder. Der affyredes 6 revolverskud mod hver af de to mænd, den 33-årige sadelmager Einar Petersen fra Lunde og den 30-årige Harald Maust (Røde Harald) fra Skårup.

I februar 1945 blev stikkeren Gordon Hornemann Hansen efter megen besvær skudt ned på Færgevej.

Den 19. april likvideredes ved højlys dag to stikkere:

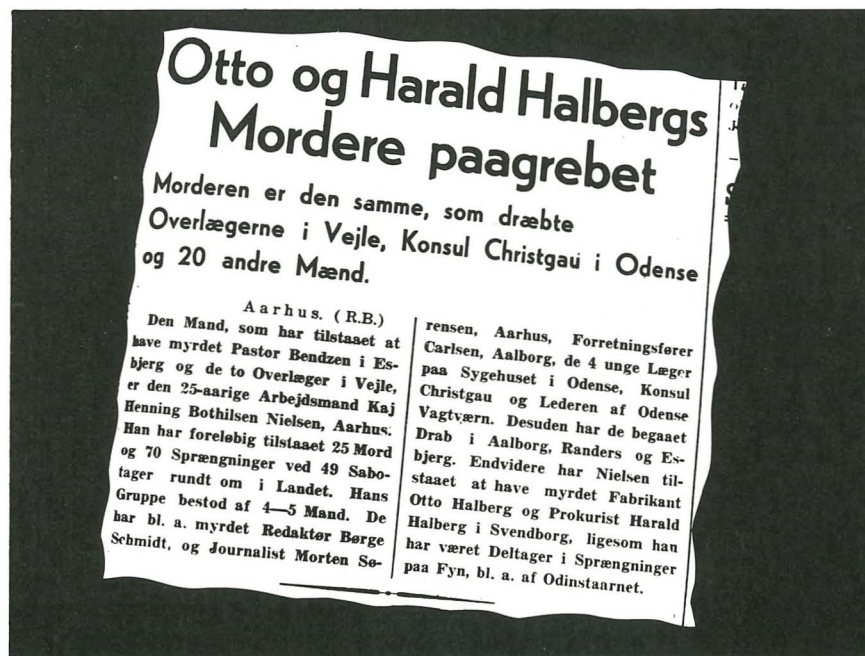
Hipomanden Christensen skydes

af to mand i Gerritsgade. Han forsøgte at slippe fra dem, men de forfulgte ham ind i en port, og sårede ham livsfarligt, således at han døde nogle dage senere. Ved en tilfældighed kom en tysk patrulje forbi i samme øjeblik. Tyskerne optog kampen mod de to, og Erik Dahl Nielsen dræbtes netop, som han fanget i baggården, skulle slynge en håndgranat mod dem. Den anden undslipper i gården ved siden af og gemte sig under musiktribunen i danseetablissementet Casanova, hvor han lå skjult til om aftenen, da musikerne gik hjem.

Næsten samtidig med episoden i

Gerritsgade nedskydes stikkeren Clausen – kendt som „Den lille mand med rullekraven“ i jernbaneoverskæringen i Brogade og døde nogle timer senere.

Tyskernes terrorgrupper svarede hurtigt igen. Som gengæld for de to stikkerlikvideringer kvitterede man den 21. april med et såkaldt clearingsmord på fabrikant Otto Halberg, og en time senere på hans brorsøn, prokurist Harald Halberg. – Begge blev de myrdet i deres hjem af den berygtede jyske terrorist, arbejdsmanden Kaj Henning Bothilsen Nielsen. Næste dag nedlagde Svendborgs borgere i tavs protest arbejdet.

Halberg-mordene - Svendborg Amtstidende 2.6. 1945.

Fra Svendborg- sabotagens dagbog:

I alt fandt der ca. 30 sabotager sted i Svendborg. Bl.a.:

Den første sabotage i Svendborg overhovedet fandt sted så sent som 10. maj 1943:

Det var en ildspåsættelse, der ramte skibsværftets maskinhal og anrettede skader for skønsmæssig 2 mill. kr. Arbejdet på land måtte indstilles 2-3 måneder – en ikke ringe start for sabotagearbejdet i byen, når man tager i betragtning, at værftet arbejdede 50% for tysk regning.

5. juli 1943:

Mindre brand på Svendborg Stålskibsværft.

16. august 1943:

3 tyske lastbiler brænder på jernbaneterrænet.

20. august 1943:

Damperen „Helen Clausen“ er udsat for et bombeattentat.

24. august 1943:

Atter brand på Stålskibsværftet.

19. december 1943:

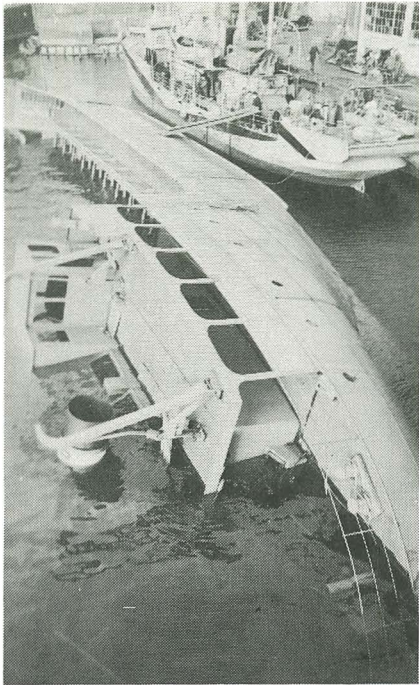
Stærlose-grupperne anbringer en sprængladning under vandoverfladen på en tysk nybygning – en såkaldt Sperrbrecher – blokadebryder – på Svendborg Stålskibsværft. Sa-

Branden på værftet i maj 1943 - taget af fotograf Eyvind Jensen.

Nybygning nr. 48 - Sperrbrecher 190 - sænket 19.12. 1943.

botagen udførtes af svejseren Poul Holm, maskinarbejderne Kaj Rasmussen, Louis Bøttiger. Endvidere deltog i forarbejdet Chr. Stærmose, Otto Martinussen og Sigred Strømvig.

3. februar 1944:

Var Stærmose-grupperne atter på spil: En tysk coaster beregnet til torpedotransport samt en mindre slæbebåd sænkedes af bl.a. Poul Holm, Louis Bøttiger, Kaj Rasmussen.

Fra sabotagen den 3. februar 1944 på Svendborg Skibsværft. En ombygget tysk coaster beregnet til torpedotransport ligger på siden hen over en slæbebåd af hvilken kun skorstenen er synlig.

3. februar 1944:

Gik det ud over værftet i Gl. Hestehauge ejet af Abeking og Rasmussen i Lemverden ved Bremen i Tyskland. Rasmussen var født på Thurø. Der sænkedes en mindre tysk minestryger samt ødelagdes et par større motorbåde – marinennybygninger – på bedding i byggehallen samt ophalerspillet til beddingen. Bomberne blev anbragt af Niels Raahauge fra Stærmose-grupperne.

3. februar 1944:

Samme nat var Christian Stærmose, Thomsen og Per Kraiberg i gang på Henningsens Bådeværft i Rantzausminde – brandbomberne virkede dog ikke efter hensigten. Samtidig var Otto Martinussen, Kaj Rasmussen og Arne Kjeld Jørgensen i gang på Madsens Bådeværft i Strandhuse, hvor en stor motorbåd – nybygning – samt en afretter ødelagdes.

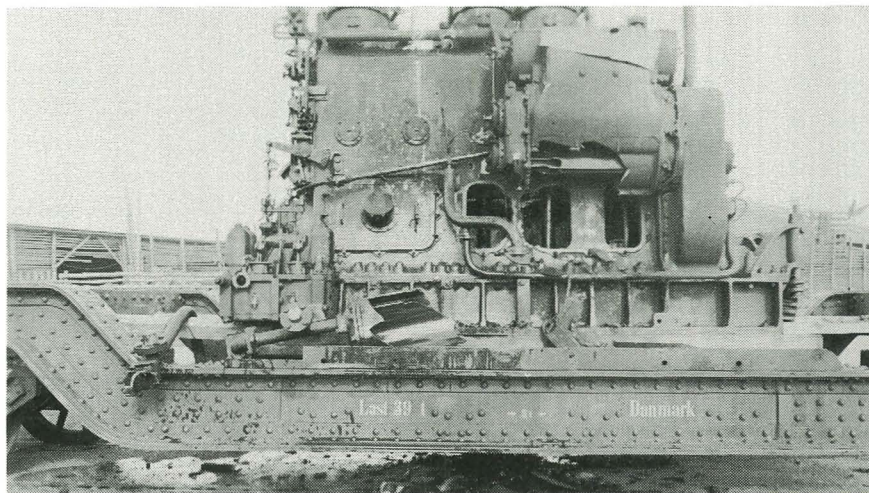
2. marts 1944:

En dieselmotor til den allerede to gange sænkede Sperrbrecher på Stålskibsværftet ødelægges ved sprængning. Motoren stod på en blokvogn udenfor værftet. Det var atter Poul Holm og Martinussen, der sørgede for denne sabotage.

Ved sabotagen den 3. februar på værftet i Gl. Hestehauge sænkedes bl.a. denne tyske minestryger med bomber anbragt af Niels Raahauge.

8. marts 1944:

Anbringer Stærmose, Martinussen, Kraiberg og Bøttiger en 2 kg bombe og 1 brandbombe i HKP Dienststelle Svendborg på Jessens Mole 15 – tidligere BP-servicestation. Bygningen indeholdt et lager af bildæk, slanger, reservedele og benzin, der ødelagdes. Som et kuriosum kan nævnes, at to tyske vagter opholdt sig i bygningen sammen med deres damer – den ene mistede sin nyervevede pels...

Den ødelagte motor til Sperrbrecher 190 - 2. marts 1944.

HKP Dienststelle på Jessens Mole efter sabotagen den 8. marts 1944.

10. juni 1944:

Foretog Stærlose-grupperne den sidste store sabotage på Stålskibsværftet. For at camouflere aktionen og rette mistanken bort fra værftets egne folk sendtes to sabotører fra Odense ind over muren til værftet, hvor de holder portneren op. I forvirringen anbringer de andre sabotører: P. Holm, K. Rasmussen, L. Bøttiger, Thomsen og Kaj Petersen – foruden naturligvis Chr. Stærlose

og Per Kraiberg – indvendig i 4 forskellige skibe, tilhørende den tyske krigsmarine, kraftige sprængladninger, der sænker disse skibe. Det drejede sig bl.a. om den efterhånden kendte Sperrbrecher, der for 3. gang fik kærligheden at føle. Desuden en forpostbåd på 800 tons og to minefartøjer på 6–800 tons. Senere fulgte sænkningen af den tyske damper „Sauger II“ ved Nordre Havn. Så blev det tyskerne for meget: der

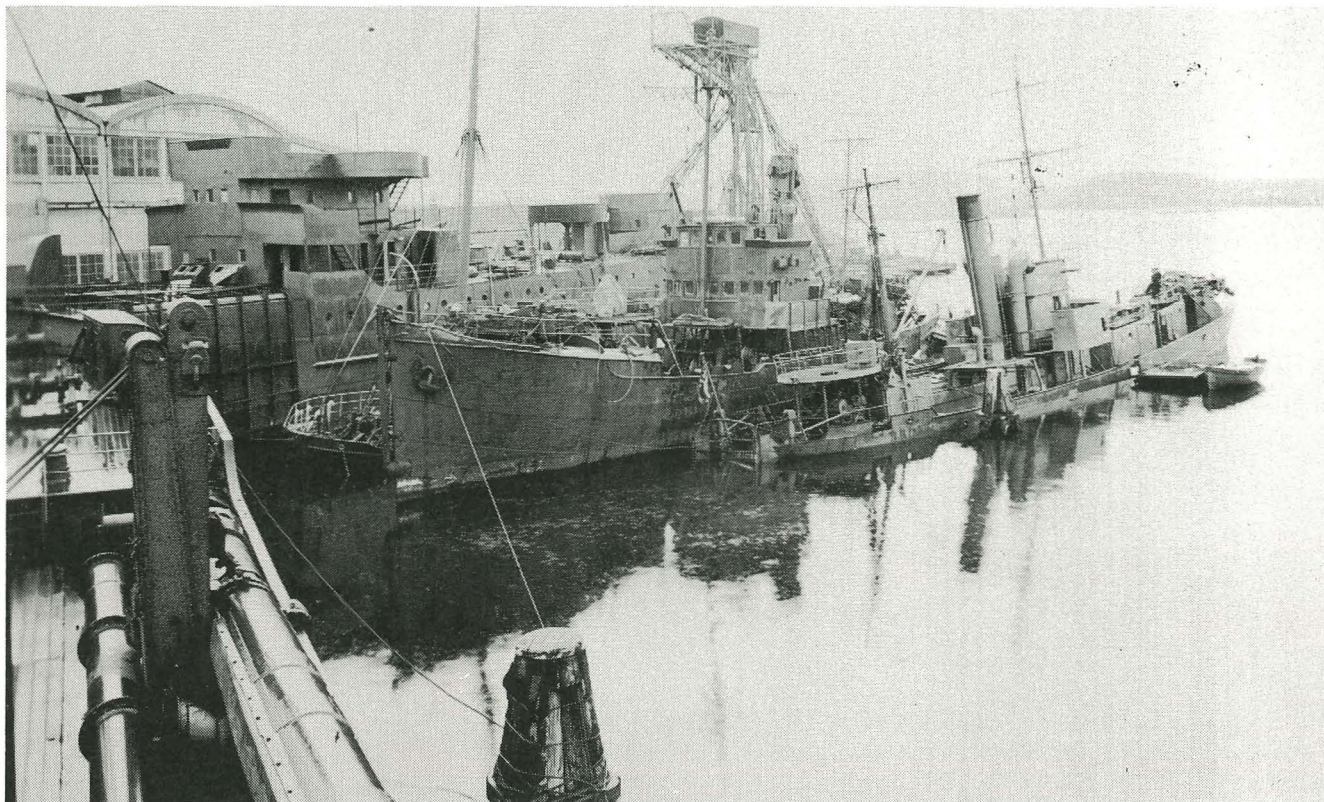
indførtes spærretid fra kl. 21 til 5, og alle forlystelser skulle lukke kl. 20.00.

Oktober 1944:

Tysk bugserbåd sænkes og en nybygning ødelægges.

8. november 1944:

Er der atter sabotage mod nogle tyske minestrygere.

Fra sabotagen den 10. juni 1944 på værftet.

5. december 1944:

Svendborg kommunes folkeregister på ca. 50.000 kartotekskort bortføres. At kortene i forvejen var indpakket gjorde det hele nemmere. Folke-registerfører Falkø, der aldrig var i stand til at give tyskerne oplysninger, da de pågældendes kort tilfældigvis altid manglede, fik få dage efter kapitulationen hele kartoteket retur fra modstandsbevægelsen.

I vinteren 1944-45 sker en del sabotage mod jernbanelinjerne i omegnen, ligesom man også kan overkomme at deltage i aktioner så langt borte som i Vantinge – ganske vist et mislykket angreb på en lyttepost – samt i sprængningen af Hårby Fjerkræslagteri.

Januar 1945:

Forsvinder en stor 5 tons tysk dieselvogn fra et malerværksted.

29. & 31. januar 1945

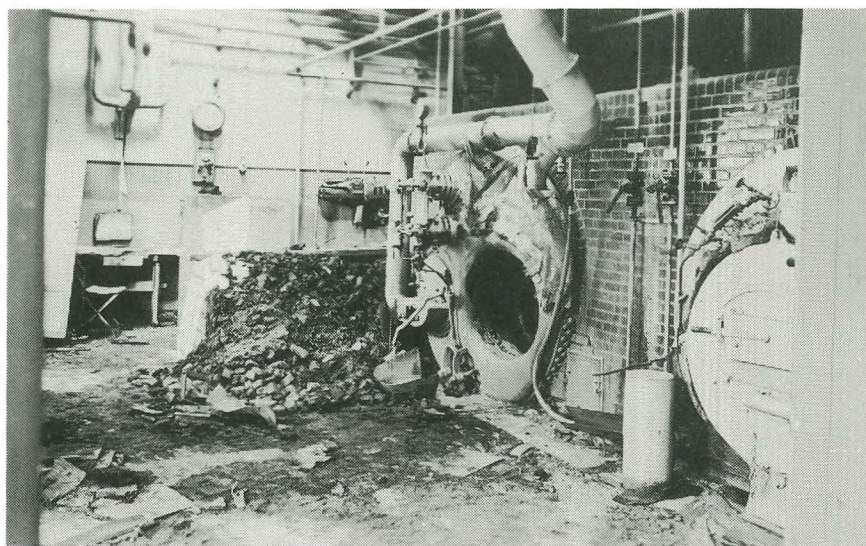
Ryger de store fedtkedler og dampkogeriet på Svendborg svineslagteri – netop som tyskerne havde bestilt en stor sending pølser.

De sidste sabotager inden befrielsen fandt sted mod isbryderne „Tyr“ og „Thor“, der lå i havnen.

Den 9. februar 1944 blev kriminalpolitiets lokaler i Tinghuset ramt af en voldsom eksplosion. Det er aldrig blevet opklaret, hvordan en grøn kuffert med sprængstof blev placeret her. At det skulle have været

en tysk terrorhandling virker grundløs, da netop sabotører og andre modstandsfolk i denne tid blev arresteret af det danske politi – og desværre også i flere tilfælde overgivet til tyskerne. Lå politiet i Svendborg på dette tidspunkt inde med materiale, der kunne skade modstandsbevægelsen, hvis det kom i forkerte hænder?

Samme nat – blot en time senere – nemlig ved 2-tiden ødelægges en 3-etages ejendom på Torvet, Møllergade 22, totalt. Ingen mennesker kom noget til, men skaden nærmede sig 1/2 million kroner (94 ejendomme beskadigedes). Også i den forbindelse er motivet ukendt – men mønstret minder mere om den kommende tyske terror i Svendborg.

Sabotagen på Hårby Fjerkræslagteri blev udført af bl.a. Kaj Rasmussen, Per Kraiberg. Effekten blev stor, da kedelhuset sprængtes med damp på kedlerne.

Tyskernes terror... Schalburgtage

Den succesrige sabotagevirksomhed i Svendborg blev mødt med terrorbombning af tyskerne. Til dette arbejde benyttede de ofte de mere end villige danske håndlangere, som rejste landet rundt og efterlod clearing-mord og enorm materiel ødelæggelse bag sig.

Den 7. marts 1944 kl. 11 om aften eksploderede en bombe udenfor boghandler Kielbergs forretning i Møllergade, og ejendommen „Bergsgård“ blev hårdt medtaget, ligesom der skete omfattende skader på vinduesrunderne i kvarteret.

En af de mest berygtede terrorister Henning Brøndum, som ved sin tilfangetagelse efter befrielsen tilstod over 45 mord samt et utal af bombeaktioner, lagde natten mellem 10 og 11. oktober 1944 Svendborg Avis i ruiner. Dette blad havde da længe bragt artikler om tysk politik og tyske forhold, som havde satirisk indhold – og det kostede hele bladhusets maskinpark – og bygningen blev totalt ødelagt.

Samme nat blev købmand Ziersens manufakturforretning på hjørnet af Kattesundet og Gerritsgade betænkt med en bombe. Henning Brøndums besøg efterlod skader på i alt 83 ejendomme – og skaderne androg ca. 650.000 kr.

Den 10. november schalburgteredes den store ejendom »Vinhuset«

Bombeattantatet 9. februar 1944 mod ejendommen Møllergade 22.

på hjørnet af Brogade og Møllergade. Fru vinhandler Hansen og post-assistent Thyra Aagaard indebrændte. Senere på aftenen røg Eghoffs manufakturforretning i Møllergade i luften.

Ved den lejlighed anmeldtes skade på 80 ejendomme til et beløb af 1.216.100 kr.

Stikkeres forarbejde fik katastrofale følger for modstandsbevægelsen. I juni fangede Gestapo automekaniker Poul Petersen Holm, der udsættes for grov tortur i Gestapos hovedkvarter for Fyn, Husmandsskolen ved Odense. Derefter gik det ud over Niels Jensen, Bent Poulsen og Christian Stærmosé, der via Husmandsskolen og Frøslevlejren måtte igennem ubeskrivelige lidelser i koncentrationslejren Neuengamme.

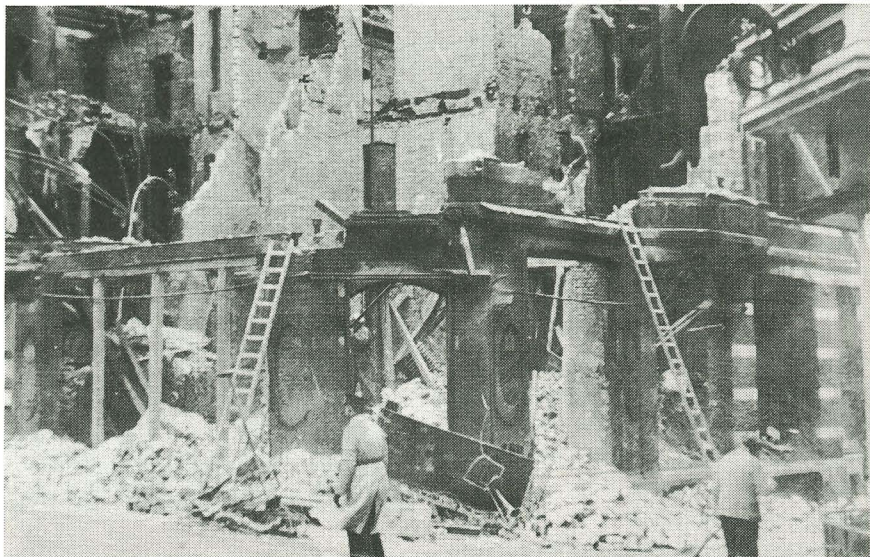
Den 11. januar 1945 nedskød Gestapo under en razzia på Egensevej sabotøren Per Kraiberg Petersen, der forsøgte at undslippe.

Den 17. marts får byen besøg af den berygtede Kaj Bothilsen Nielsens bande. Han havde da over 25 mord på samvittigheden. Svendborg Amtstidendes smukke bladhus bliver lagt fuldstændig i grus – og det gik hårdt ud over det efterhånden bombehærgede kvarter omkring Sct. Nikolaj kirke, som iøvrigt fik alle vinduer blæst ind, og mange tagsten revet af.

Dagen efter var det meningen, at Sydfyns Socialdemokrat i Brogade skulle have haft samme bekomst – det endte i stedet med tragedien

Fra bombningen af Svendborg Avis 1944 - 2 fotos. Bella Foto.

Fra schalburgtagen mod Vinhuset 10.11. 1944.

Svendborg Amtstidende den 17. marts 1944. - Bella Foto.

Under oprydningen i ruinerne fandt man siden 20 kg plastisk sprængstof, som ikke var udløst - det reddede uden tvivl et par af naboejendomme.

omkring Skattergade 11, hvor modstandsmanden Henrik Mathiesen blev dræbt og 4 andre brutalt nedskudt og dræbt. - (Se næste side).

Ingen kunne efterhånden føle sig sikre. Under en ny razzia d. 10. april 1945 finder Gestapo på Tværvej et våbenlager hos Wilhelm Rosendahl Jensen, der nedskydes af en dansk overløber. Hans bror F. Rosendahl Jensen arresteredes sammen med andre fra 4. deling - hvis øvrige medlemmer måtte gå under jorden uden våben.

Ved schalburgtagerne i Svendborg anrettedes ødelæggelser for ca. 3.000.000 kr. - eller 3% af landets samlede ødelæggelser under denne form.

Den 29. juni kunne Svendborg Amtstidende bringe historien om razziaen den 10. april 1945 på Tværvej.

Tilstået to Mord.

Gartner Vilh. Rosendahl Jensen myrdet af 21-aarig Tolk fra Husmandsskolen.

Ferræderen affyrede 7-8 dræbende Skud mod den ubevæbnede Frihedskæmper i Svendborg, som efter Mordet begravdes ved Seden Strand

Den 21-aarige Erik Lauritz Larsen, Haabets Allé 27, København, der i Dagene umiddelbart efter Kapitulationen blev anholdt i Sønderjylland og overført til Odense, har i Dag over for Kriminalpolitiet dér tilstået at have myrdet Gartner Vilh. Rosendahl Jensen, Svendborg. Endvidere har Erik Larsen tilstået at have deltaget i Mishandlingen af Fængselsbetjent Holm, Nyborg, der senere afgik ved Døden som Følge af Mishandlingerne.

Erik Larsen begyndte sin utiltalen- | skimpistol af mod Rosendahl Jensen

Skattergade 11 - dramaet den 17. og 18. marts 1945

Først efter tyskerne kapitulation var det muligt at få en fyldestgørende beretning, om hvad der egentlig skete, da Gestapo sammen med tyske soldater angreb det tilsyneladende ganske uskyldige hus i Skattergade. Nedenstående er gengivet fra Svendborg Avis:

De første Dage umiddelbart efter Kapitulationen var det ikke muligt at få Oplysninger om de Begivenheder, som i Dagene omkring den 17. og 18. Marts udspillede i Kvarteret omkring Skattergade. De Frihedskæmpere, som havde været med i den dramatiske Kamp mod Tyskerne, ønskede ikke at fortælle noget, men nu har Forretningsfører Børge Jansbøl, som var Leder af den Gruppe af Frihedskæmpere, som holdt til i Skattergade 11, løftet Sløret for de natlige Hændelser, de mest blodige for Svendborg under Besættelsen.

Kort efter Sabotagen mod Svendborg Andels-Svineslagteri blev der fra Odense rapporteret, at en Gestapo-Vogn var paa Vej mod Svendborg. Gruppen, der havde Kvarter i Skattergade 11 hos Murer Henrik Mathiesen, blev straks alarmeret. Vognen blev set i Svendborg, men kort efter forlod den Byen igen. Vognen blev paa Tilbageturen sporet helt til Odense; og man regnede derfor ikke med, at der var nogen Fare for, at der skulde ske noget den Nat. Men senere samme Nat,

nemlig Natten til den 17., vendte Vognen tilbage, og Gruppen fik ved en Fejl først Underretning herom, da Bilen var indenfor Bygrænsen. Meldesystemet havde svigtet.

Frihedskæmper-Gruppen fra Skattergade rykkede ud, men kom for sent til at afværge en Katastrofe. Paa sin Rekognoscering naaede Gruppen til Sct. Nikolajgade i samme Øjeblik, som „Svendborg Amtstidende“ sprang i Luften. Gestapo-Bilen kørte væk i susende Fart gennem Gerritsgade og Møllergade. Gruppen aabnede ikke Ild mod den for ikke at ramme sagesløse, da der var flere Mennesker paa Gaden efter Eksplosionen.

En dobbelt opgave

Som Regel gik der mindst nogle Dage imellem Mordbrændernes Hærgninger i samme By, men allerede Dagen efter, at „Amtstidende“ var blevet ødelagt, indløb der Melding om, at en Gestapo-Vogn fra Odense havde Kurs mod Svendborg.

To Grupper, d.v.s. 12 Frihedskæmpere ialt, blev alarmeret. Gestapo-Vognen blev skygget. Ved 20-Tiden gjorde den Holdt udenfor „Sydfyns Social-Demokrat“. Et Par Mænd steg ud, øjensynligt for at undersøge Forholdene her.

Bilen forsvandt igen, men der blev posteret Frihedskæmpere ved Bladbygningen for det Tilfælde, at Mordbrænderne skulde vende tilbage. Mens dette stod paa, blev Grupperne underrettet om, at en Frihedskæmper, som gik under Dæknavnet „Nic“, var taget af Gestapo i Odense, og det mentes, at han ved Tortur var blevet tvunget til at opgive Skattergade 11 som Tilholdssted for en Gruppe Frihedskæmpere. Man stod altsaa overfor en dobbelt Opgave, da det kunde ventes, at der i Løbet af Natten vilde blive foretaget en Gestapo-Aktion i Skattergade.

Det vrirmede med Tyskere

Frihedskæmper ramt i den ene Arm og i Ryggen
To Mand, Bødker Andersen og Blikkenslager Rudolf Madsen, skulde uskadeliggøre Mordbrænderne. Bødker Andersen fik til Opgave at koncentrere sig om den Attentatmand, som først steg ud af Bilen, medens Rudolf Madsen samtidig skulde kaste en Haandgranat ind i Vognen.

Allerede ved 24-Tiden blev der observeret Tyskere i Skattergade, og det kom snart til heftig Skydning. Snart var hele Kvarteret som et Helvede af skrattende Maskingeværer, Maskinpistoler, knaldende Karabiner og Haandgranater. De to Vagtposter ved „Socialen“ forsvandt, efter at de havde kastet et Par Haandgranater mod Tyskerne. Vagtposterne gik op ad Brogade, men paa Hjørnet Brogade-Korsgade blev de mødt af to Tyskere bevæbnet med Maskinpistoler. Overalt vrirmede det frem med Tyskere, og Bødker Andersen og Rudolf Madsen tog Flugten. De løb hen ad Korsgade. Rudolf Madsen forsvandt om ad Sct. Nikolaj Kirkestræde, efter at han havde sendt en Serie Revolverskud mod Tyskerne, hvoraf den ene segnede livløs om. Selv var han blevet ramt i den ene Arm og i Ryggen af to Maskinpistol-Projektiler. Han var haardt saaret, men det lykkedes ham at skjule sig i Hülsens Gaard. Andersen flygtede hen over Sygehus-Terrænet.

Flere Tyskere blev dræbt

I Mellemtiden fandt en dramatisk Kamp Sted i Skattergade. Heri deltog 3 Frihedskæmpere, Mathias Nørregaard, André Durinck og Murer Henrik Mathiesen, som var i Færd med at bringe nogle Kufferter med Ammunition i Sikkerhed i Haven.

Efter at have aabnet Ild mod Huset,

Skattergade 11 efter at tyskerne sprængte huset i luften den 18. marts 1945 om aftenen.

trængte Tyskerne ind og foretog en Undersøgelse. En Maskingeværskytte skød herunder gennem Sovekammerdøren og dræbte den 70-aarige Chr. Mathiesen, som laa i sin Seng.

I Haven kom det til Kamp mellem de tre Frihedskæmpere og Tyskerne. Henrik Mathiesen blev straks ramt i Hovedet. Den 18-aarige Mathias Nørregaard blev haardt saaret, men kunde sammen med Durinck fortsætte Skydningen. Flere Tyskere blev dræbt, hvorefter Resten trak sig tilbage. Fru Murer Mathiesen, som med sin Datter opholdt sig i Ejendommen, hjalp Nørregaard ind i Nabohaven. Han var gennemhullet af Kugler, saaledes blev han ramt af to Skud i venstre Arm, hvor Knoglerne var skudt helt over, venstre Ben var brækket, og endelig havde han faaet et Skud i højre Laar og et Skud i Brystet. Selv ramte han flere Tyskere.

Han kravlede ind i Skattergade 9, hvor han i Gadedøren fandt Sofie Nielsen liggende livløs ramt af flere Skud. Her blev han liggende, indtil en Ambulance kom til længe efter, da der var blevet Ro i Gaden.

Andrè Durinck, som ikke blev ramt, stod i Dækstilling bag Taarnet paa den Cementbunker, der ligger i „Social-Demokraten“s Have. Først da der var blevet Ro i Kvarteret, søgte han at slippe væk, og han havde da set to Tyskere segne for sine Kugler. Ved Due Petersen & Kryger kravlede han op paa et Tag, da en tysk Patrulje forsynet med skarpe Lygter, kom forbi. Han blev ikke opdaget. En halv Time efter sprang han ned og gik over Jernbaneoverskæringen og videre over Klosterpladsen. Ved „Socialen“ stod en tysk Patrulje, som ikke fandt Anledning til at reagere.

Murer Mathiesen, som blev ramt i Ho-

vedet, blev taget med af Tyskerne og blev senere fundet paa Landevejen i Stenstrup. Fru Sofie Nielsen døde i Løbet af Natten, og hun blev ligesom Murer Mathiesen og dennes gamle Far, som ogsaa var død, hensat i Sygehusets Ligkapel.

Men de natlige Hændelser kostede ogsaa to andre Livet, nemlig den 25-aarige Snedker Sofus Mogensen og den 57-aarige Maskinarbejder Mikkelsen, som intetanende kom gaaende i Korsgade under Skyderiet. De blev holdt op af et Par Tyskere. Den ene Tysker blev rasende, da Mikkelsen, som i en Aarrække havde opholdt sig i Amerika, talte Engelsk i et Forsøg paa at gøre sig forstaaelig. Tyskeren gav sig til at prygle og mishandle Mikkelsen, og tilsidst sendte Tyskeren en Række Skud mod de to Mænd. De var dræbt paa Stedet. De blev ligesom de tre andre dræbte bragt til Ligkapellet, hvor Tyskerne Dagen efter røvede deres Lig.

*

Mathias Nørregaard og Rudolf Madsen blev begge flyttet fra Sygehuset. Da Værnemagten Dagen efter paa Sygehuset forespurte, om der var indlagt saarede, blev der svaret bekræftende, idet det tilføjedes, at de var blevet afhentet, formodentlig af Gestapo.

Nørregaards Tilstand syntes til at begynde med haabløs, men han kom sig. Venstre Haand er ødelagt, men derudover har han nu tildels genvundet sit Helbred, og Rudolf Madsen, som blev plejet forskellige Steder paa Landet, har det ogsaa godt, men ogsaa han har faaet en delvis invalid Haand.

Med livet som indsats

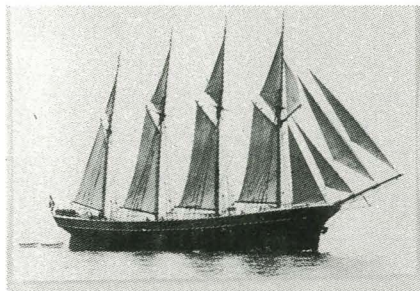
Søfarten i krigens sidste måneder

Også for den sejlene del af Svendborgs befolkning havde årene siden 1940 været stærkt præget af de særlige omstændigheder, der var opstået som en direkte følge af krigen.

Svendborgskibe, som skonnerterne RUTH og ELIN samt damperen NORCO, der alle havde A. E. Sørensen som korresponderende reder, opholdt sig ved den tyske besættelse i allieret farvand og mistede derfor kontakten med hjembyen. De kom i allieret tjeneste og deltog i krigstidens farlige sejlads under først engelsk, siden dansk flag.

For besætningerne på disse skibe såvel som for de mange Svendborgsøfolk, der var forhyret på andre reders skibe i udeflåden eller allieret tjeneste, betød krigen helt op til 6-7 års adskillelse fra familien derhjemme. Og for sømandskonerne tilsvarende, således at de gennem flere år alene måtte klare hele familiens husholdning under forhold, som vel kun kan beskrives som ekstreme. Samtidig levede man jo i en knugende angst for dem derude.

Over 1400 danske søfolk mistede livet under krigen. De fleste af disse var forhyret i udeflåden, men heller ikke den hjemlige småskibsfart gik ram forbi. Også i de danske far-

4-mst. sletskonnert »Ruth« forliste i engelsk tjeneste i 1943. 1 mand af besætningen omkom.

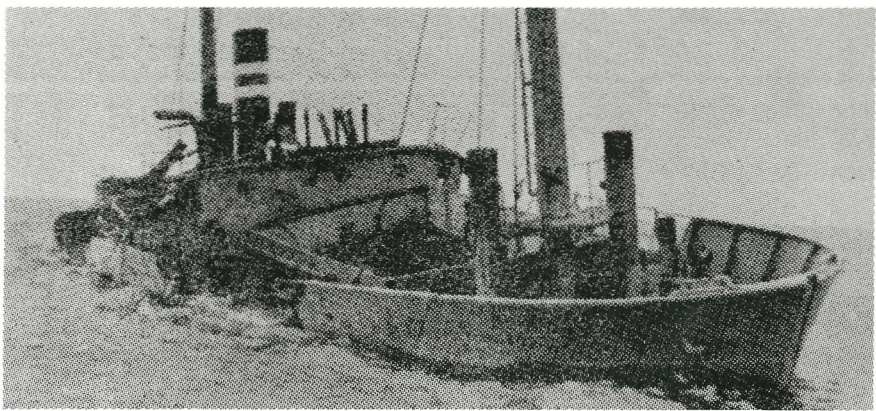
3-mst. sletskonnert »Lehnskov«, der blev bygget på Ring Andersens værft i 1943, minesprængtes allerede året efter på en rejse fra Lübeck til Middelfart. Hele besætningen overlevede forliset.

vande var minefaren gennem hele krigen et problem – og alene i krigens sidste tre måneder kostede minesprængninger herhjemme ikke mindre end 15 skibe, hvorved 43 menneskeliv gik tabt.

Ulykkerne ramte også Svendborg. I februar mistede således den unge kaptajn R. Andersen livet ved den tidligere Svendborg-skonnert GER-

DAs forlis, og i marts måned omkom både kaptajn Martin Husfeldt Sørensen og hustru, da motorskonnert DORTHEA af Korsør minesprængtes i Kattegat.

Men ikke nok hermed. I april rammes Svendborgsøfarten med ANN HELEN CLAUSENs forlis af en ny tragedie – kun 14 dage før befrielsen.

Vraget af den minesprængte S/S »Ann Helen Clausen«, april 1945.

De trange tider...

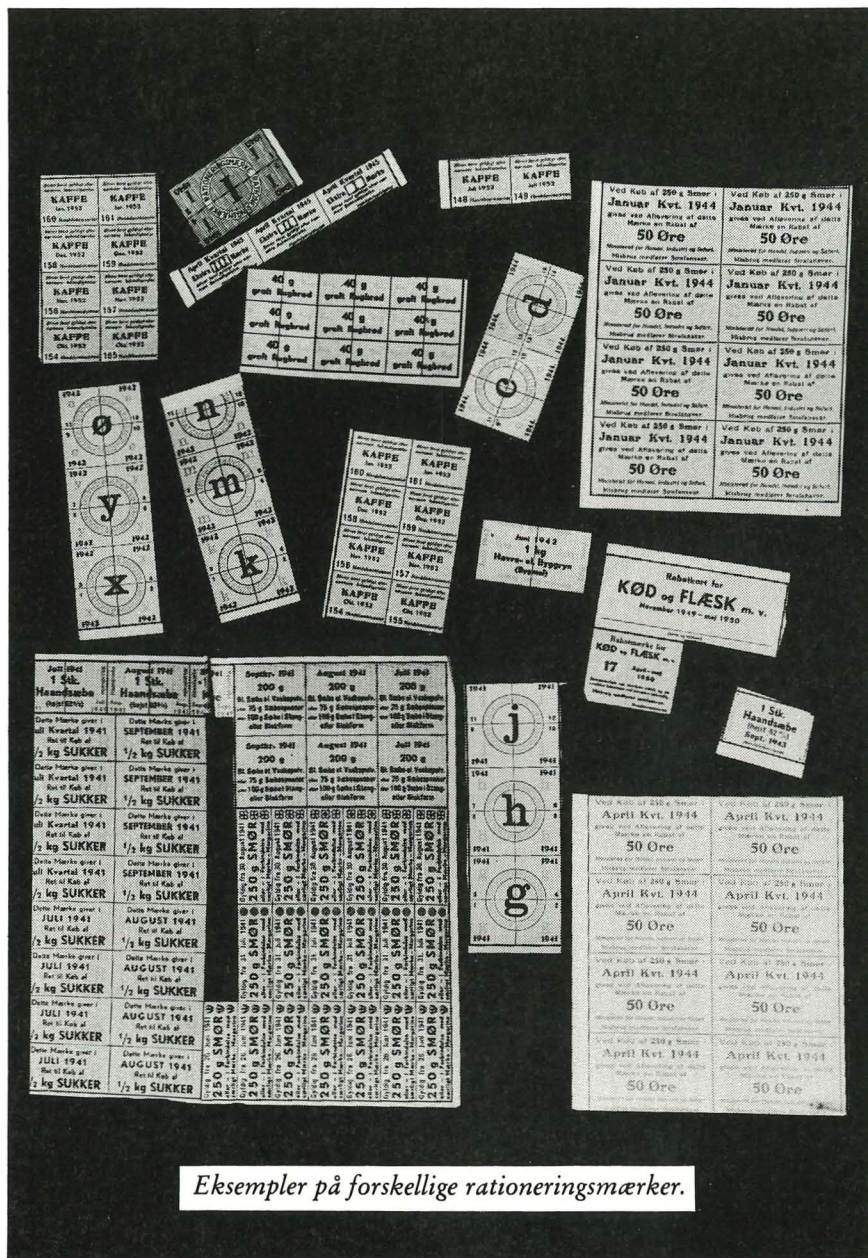
Allerede ved verdenskrigens udbrud i 1939 indførtes rationeringskort, samtidig med at der opstod mangel på en lang række varer.

En måned efter besættelsen etableredes LAB også i Svendborg. Forkortelsen stod for Landsforeningen til Arbejdsløshedens Bekæmpelse. Ideen var genbrug- og spildindsamlingen blev af overmåde stor betydning. Affald var ikke længere bare affald, men råvarer til ny produktion.

Vinteren 1944-45 var barsk - og nu var forholdene i landet på alle områder fortvivlede. Brændselssituationen var yderst alvorlig, skolerne måtte helt eller delvis lukke, og folk stod i kø - undertiden også om natten - for om morgenen at få indkøbstilladelse til et par hl. koks. Brændværdien af den smule gas, man kunne få, nedsattes.

Papirrationeringen medførte i januar 1945, at en lang række tryksager blev forbudt: telefonbøger, vejvisere, varekataloger måtte vige for toilet-papir, sækkepapir samt papir til nødvendige erhvervsmæssige formål.

Hjemmenes elektricitetsforbrug blev nedskåret med 50%. Toggangen mellem Odense og Svendborg halveredes og de Sydfynske Privatbaner indstillede al togafgang på søn- og helligdage.

Eksempler på forskellige rationeringsmærker.

Indlevering og Indløsning af Kartoffel-Rabatmærker.

Næringsdrivende og andre, der har modtaget Kartoffel-Rabatmærker ved Salg af Kartoffler, anmodes om at indlevere disse til Kæmmerkontoret saaledes:

Fredag den 12. Januar 1945,
Mandag den 12. Februar 1945,
Mandag den 12. Marts 1945,
Torsdag den 12. April 1945,
Fredag den 11. Maj 1945,
Mandag den 11. Juni 1945,
Tirsdag den 10. Juli 1945,

hvor af Dagene fra Kl. 9—13.

Ved Indleveringen af Kartoffel-Rabatmærkerne skal disse være optalte i Bundter paa 100 Stk. og for hele Arks Vedkommende Pakker paa 100 Ark, ligesom hvert enkelt Mærke skal være forsynet med de Næringsdrivendes Stempel paa Forsiden. Foruden toffell-Rabatmærkerne indleveres tillige en Erklæring forsynet med Næringsdrivendes Underskrift og Adresse samt Oplysning om Størrelsen af det medfølgende Antal Mærker. Eksemplarer af Erklæring kan faas udleveret paa Kæmmerkontoret.

Udbetaling for de indleverede Kartoffel-Rabatmærker faas paa Kæmmerkontoret saaledes:

Torsdag den 18. Januar 1945,
Mandag den 19. Februar 1945,
Mandag den 19. Marts 1945,
Torsdag den 19. April 1945,
Fredag den 18. Maj 1945,
Mandag den 18. Juni 1945,
Tirsdag den 10. Juli 1945,

hvor af Dagene fra Kl. 9—13.

Spørgsmaalskommissionen henholdsvis paa de enkelte Afdelingskontorer eller i Hovedkontoret for Kæmmerkontoret, den 10.1.1945.

Kartoffelrabatmærker.
Sv. Avis
10.1.1945.

Ingen Tilfælde af Gengasforgiftning i Svendborg

I Medensetning til mange andre Steder er Chufforerne her i Byen sluppet for de farlige Følger af Arbejdet med Generatorerne.

Det er haardt at være Gengaschuffor med Kærligt blot er der alt Besvær ved værste er næsten, at Arbejdet som det Sundhedsforhold. Her tænkes ikke paa at Chufforerne kan gaa og blive hovede og irriterede af de mange galler, Gengasapparaterne forvolder, men derimod tænkes der paa Gengasforgiftningerne, som — naar Omstændighederne er særlig ugunstige — kan medføre kronisk Invalidditet eller korte den syge Livet.

Der er saa meget Kullite i Gengassen, at blot 5-6 Indåndinger af den kan slaas et Menneske ihjel. Og det farlige er, jo at Gassen er uden Farve, Lugt eller Smag.

Det er en kendt Ting, at der rundt i Landet er forekommet mange Tilfælde af Gengas-Forgiftninger blandt Generator-Chaufforer.

I Svendborg er man derimod sluppet meget heldigt. Efter hvad man ved, har der i al den Tid, der har været brugt Generatorer her i Byen, ikke været et eneste Tilfælde af Forgiftning.

Det er Formanden for Vognmandsforeningen for Svendborg og Omegn, Vognmand Hans Nielsen, Fruerlige Oplysning, som i øvrigt bekræftes af Amtslæge Malmsten. Om Grunden i København — hvor Gengasforgiftningerne har været mest talrige — er mere lukkede og ligger mere indeklemte end i Eks i Svendborg. De kopenhavnske Chafforer har ikke saa let Lejlighed til naar der skal lyres op. Og det bør man være sikker paa at undgaa en nogenlunde det fri, naar der skal tændes ud i ning. Her kører vi altid Vognene ud i har nok sparet os for meget.

— Tror De paa Generatorernes Fremtid efter Krigen?
— Jeg tror, de fleste Bilejere vil gaa over til at bruge Benzin, saa snart man kan faa det, og det selv om Benzinen kan slippe for alt det Ekstraarbejde, som Paaingen af en Generator medfører. Og saa er Driften jo meget dyr.

Kedlen skal fornyes.
— Hvad koster et Generatoranlæg?
— I Anskaffelse omkring 4000 Kr., men Kedlen og Hærden omkring 1000 Kr., men godt regne med ca. 1000 Kr. i Vedligeholdelse aarlig. Der til kommer Udgifter ca. 2 Hektoliter Brændsel, saa vi kan ikke sige, at det er meget dyrt, men det kører hele Dagen hver Dag, Tildelingerne er paa ca. 1/2 Hektoliter om Dagen, men i den sidste Tid har vi haft Lejlighed til at købe ca. 1 Tons Brunkulstrøketier om Maanedene, og det hjælper jo lidt.

— De har vel ogsaa mange andre led, der kører paa Lærredet.

— Ja, det er vi simpelthen nødt til. Vi kan ikke faa Dækkene vulkaniseret, saa vi maa silde paa Lærredet. Og naar der gaar Hul paa det, sætter vi Lapper og gamle Dæk indenunder, akkurat som at Cyklisterne. Men morsomt er det ikke.

Der er
ved al Ba

»Ingen Tilfælde af
Gengasforgiftning«.
Sv. Avis 17.1.1945.

Allerede i 1943 var den gal med tjæren...

I februar måned udarbejdede Handelsministeriet regler for brændselsbesparende foranstaltninger: „Værelser og lokaler i ejendomme, der er indrettet til beboelse eller butikker, restauranter, hoteller, biblioteker, skoler o.lign. må ikke opvarmes mere end strengt nødvendigt og ikke til højere temperatur end 16°.“

Den 12. februar kunne Svendborg Amtstidende bringe følgende nyhed: Spritproduktionen – akvavit – vil ikke blive indskrænket mere, end det allerede er tilfældet. Derimod blev saltet nu rationeret.

Kaffestatningen, som under besættelsen var lavet af gode danske produkter, blev nu også rationeret: 375 gr. pro persona i marts måned. Den 1. marts anede man, at enden var nær, hvis krigen ikke snart var slut: i store annoncer meddeltes at: Øl-rationerne nedsattes til 55% af de samlede leverancer i 1944.

Spøg til side! Vi måtte alle spænde livremmen ind – og så var ernæringstilstanden alligevel bedre i det besatte Danmark end i det neutrale Sverige – og i Norge sultede man.

Under krigen, hvor benzin kun kunne indføres fra Tyskland, var dette produkt forbeholdt de absolut livsvigtige funktioner i samfundet,

*Badstuen og Svømmehallen, Sv. Avis
7.2. 1945.*

Idet jeg takker for tilsendte 1/2 Tjære,
tillader jeg mig hæfligst at forespørge om der
ikke kunde blive en hel eller 1/2 Tønde mere.

Med Højsagtelse
p.p.N.C.Lund,

Hammerum den 14/8.1943

Den 16 August 1943.

Mr. N. C. Lund,

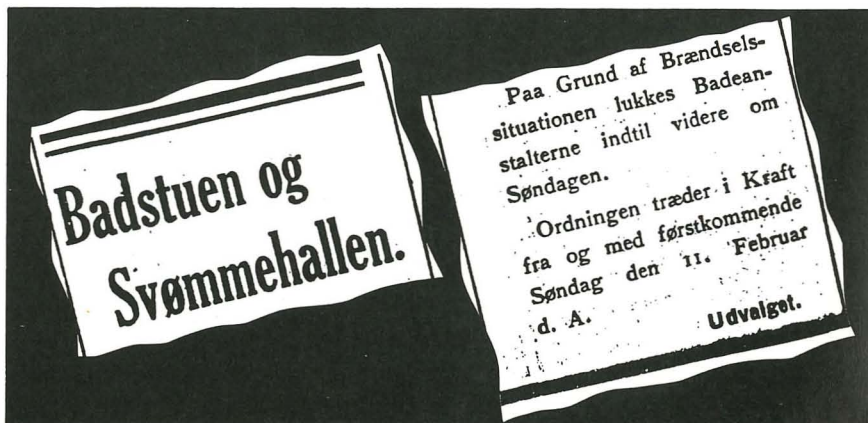
Hammerum.

Tak for Deres brevkort af 14 August d.A.

Det er med Beklagelse, vi må meddele Dem, at vor Tjæretildeling fra Direktoratet for Vareforsyning er saa lille, at vi ikke vil kunne levere Dem yderligere partier Tjæretjære i aar.

Vi beklager dette Forhold, men kan som sagt ikke gøre noget ved det.

Med Hilsen
Svendborg Tagpap- & Cementvarefabrik
ved Martin Jensen

Svendborg Tekstilfabrik ligger stille hver 3. Uge

Virksomheden, som bruger 20 Tons Brunkul pr. Dag, faar kun Brændsel til een Dag ad Gangen

Repræsentanter for de 22 af Svendborgs Industrivirksomheder, som har et Aarsforbrug paa 30,000 Kwt. eller derover, var i Gaar samlet til et Elektricitetssmøde med Driftsbestyrer Georg Pedersen, som redegjorde for den nye Belastningsfordeling. Industrilerne var naturligvis ikke begejstrede for de nye Arbejdsforhold, men man forstod Nødvendigheden af de indførte Restriktioner. Man havde frygtet for, at en Del af Industrien ikke vilde køre om Natten, men kun 2 Virksomheder ønskede ikke at benytte sig af Nat-Intervallerne, nemlig Svendborg Tekstilfabrik og Sydfyns Frøavl.

Ikke noget Brændsel paa Lager

„Faar vi ikke en Vognladning Brunkul kan vi ikke komme i Gang“.
Tekstilfabriken vil, udtaler Direktør G. D. Andrés paa vor Forespørgsel, ligge helt stille hver 3. Uge. Derved spares en Mængde Brændsel og Elektricitet, og dertil kommer, at det f.

Eks. i Farveriet daarligt kan lade sig gøre at arbejde ved kunstigt Lys.

Vi skal jo, fortsætter Direktøren, bringe Strømforbruget betydeligt ned, og det har vi hidtil gjort ved at indføre Arbejdsfordeling, saaledes at Arbejdsugen har været paa 32 Timers. Naar vi nu skal ligge stille hver 3. Uge, kan vi atter indføre 48 Timers Arbejdsuge.

— Hvordan gaar det med Brændslet?
— Ikke godt. Vi maa klare os Dag for Dag. Fabriken ligger ikke med noget Brændsel paa Lager, og faar vi f. Eks. ikke en Vognladning Brunkul paa Mandag, kan vi ikke komme i Gang. Vi har et stort Brændselsforbrug — 20 Tons Brunkul pr. Dag.

*
Sydfyns Frøavl, som heller ikke ønsker at benytte sig af Nat-Intervallerne, afslutter som normalt Sæsonen i Renseriet sidst i denne Maaned og ligger derefter stille til 1. Juli, da den nye Sæson begynder. J—k

Dødsfald

hvorimod andre måtte ændre bilerne til at køre med gasgeneratorer, der blev fyret op med træ. Men allerede fra 1941 var træ også en mangelvare — og så blev det rationeret, selv om man fik det fra de andre nordiske lande. Overalt i de danske skove kunne man se folk med tilladelse, der opsamlede alt fra kogler til stød — de efterladte rødder fra det fældede træ. I krigens sidste år ramtes træimporten hårdt, da Finland i 1944 trådte ud af krig, samtidig med at den tyske værnemagt fik et endnu større træforbrug.

Gummi var også en mangelvare — det forsvandt helt fra markedet — og det mærkede især cyklerne.

Tobaksmanglen har man lavet meget sjov med — kendt — ikke mindst for sin ubehagelige smag — var den fynske tobak. Ja — selv i de private haver dyrkedes tobak, og til den hjemmeavlede tobak fremstilledes af træ en tobaksskæremaskine. Alle var syge efter tobak — de færreste benyttede lejligheden til at holde op med at ryge.

Den berømte hokasse kom atter til ære og værdighed, fordi man her kunne færdiggøre maden, som spæred på gassen.

Frelsens Hær arrangerede bespisninger for mindre bemidlede — og især for disses børn.

Nu kan De igen faa Strømper

og Sokker forsalet med nyt Garn. — Sidste
Indleveringsdag den 28. Marts.

Husk: Kun i „Mask-op“ **Korsgade 26**
Svendborg.

DYNEBETRÆK!!

Tobaksdyrkning paa Kontrakt.

Paa given Foranledning meddeles, at Firmaet C. W. OBEL disponerer
over kontrolleret Tobaksfrø i de anerkendte Sorter (F.U. 23 og Bur-
ley) i fornøden Mængde til kommende Sæson.
Avlere, som er interesseret i at tegne Kontrakt paa et Areal, kan faa
nærmere Oplysninger ved Henvendelse til

Gartner C. FISKER,

Thurs. Tlf. 15. Tr. bedst mellem Kl. 17.30 og 19.30.

Bestilling af Tørv.

De af Skaarup Sogns Beboere, der ønsker Tørv fra Kildegaards Mose
Holmdrup til Levering i Sæsonen 1945, bedes indgive Bestilling til en af under-
tegnede Købmænd inden 8. Marts 1945. Oplysninger angaaende Kvalitet faa-
hos samme.

I. P. Rasmussen, Øster Aaby.
Westergaard Madsen, Aabyskov.
Gerhardt Nielsen, Skaarup Mark.
Ejner Petersen Skaarup.

Brændselsudvalget.

Meddelelse.

I Anledning af de mange Forespørgsler om ekstra Levering
af Øl og Mineralvande til Familiefester, Jubilæer og andre fest-
kedage, saa vi med Beklagelse meddele, at den Salgsbegrænsning
som er paabudt Bryggerindustrien paa Grund af den vanskelige
Brændselsituation, forhindrer os i at optage saadanne Leverin-
ger. Vi udtrykker Haabet om, at bedre Forhold snart saa kan
træde, saaledes at vi igen bliver fuldt leveringsdygtige.

Med Højestelse

$\frac{1}{3}$ Svendborg Bryghus.

Ingen Ændring i Arbejdstiden

Onsdag og eventuelt
Torsdag Højskole
Lørdag

SELVDØDE DYR

MAKSIMALPRIS FOR HUDEN
PLUS HØJESTE DAGSPRIS PR. KG. KROP

Affientning
daglig.

TELEFON **KORINTH 15**
KORINTH DESTRUKTIONSANSTALT

Affregning
omgaaende

TOBAK

modtages til C. W. OBEL i Svendborg (ogsaa fra Ikke-Kontraktavlere) efter
sædvanlige Regler den 9. Januar fra Kl. 9-13. Partier bedes anmeldt senest
den 7. ds. ved Gartner C. Fisker, Thurs, Telefon 15. Husk Dyrkerkortet!

Tilførslerne af Tekstilvarer til Butikkerne er minimale

1944 blev et tilfredsstillende Handelsaar
for Tekstilhandlerne.

En Formaning til Tekstilbranchens Folk i Svendborg — Et
tilfredsstillende Handelsaar

Svendborg Tekstilhandlerfor-
ening har holdt en velbesøgt
Generalforsamling

rende, og hun vilde gerne vide,
hvad Pengene i Fødsels- og
Lægekassen

Annoncer fra Svendborg Avis og Svendborg Amtstidende foråret 1945.

Flygtninge

Som følge af russernes massive fremstød på Østfronten fik Danmark fra begyndelsen af 1945 krigen tættere ind på livet – det mærkede man også i Svendborg – i form af tyske flygtninge, der var blevet fordrevet fra det daværende Østpreussen.

Gang på gang kunne man i Svendborgs lokale aviser læse, at den og den bygning: skole eller hotel var lukket indtil videre, da den var anvendt til andet formål.

Den daværende tekniske skole – nu socialforvaltningen – blev indrettet til husning af flygtninge. Lokalerne blev indrettet med senge til kvinder med børn, kvinder uden børn, kvinder med spædbørn, fædre med drenge over 10 år og mænd. Mange af flygtningene var i en sørgelig sundhedstilstand – sygdomme som tyfus og dysenteri blev almindelige – og børnedødeligheden var katastrofal stor.

Også Navigationsskolen, Det Ny Missionshotel, Arbejdernes Forsamlingsbygning, Odd-Fellow-logen, Borgerforeningen og så videre blev bolig for tyske flygtninge.

Efter befrielsen blev de overført til Ollerup, hvor deres lejr i begyndelsen blev bevogtet af modstandsbevægelsen. Mod hvad og hvem – kan man nu spørge sig? Over 3000 tyske flygtninge befandt sig her på Sydfyn i maj 1945 – og der gik næ-

Tyske flygtninge på vej efter mad henover Torvet i Svendborg.

sten 4 år inden den sidste forlod Danmark.

Efter kapitulationen begyndte Dansk Røde Kors at udskille de såkaldte allierede flygtninge fra tyske flygtninge. Håndværkerskolen i Ollerup var frem til januar 1946 en sådan lejr for allierede flygtninge – d.v.s. polakker – ikke mindre end 320 – estlændere, lettere, litauere, czecker, østrigere, ungarere, italienerne og en enkelt rumæner og hollænder. Mange kom fra tvungen tysk krigstjeneste, andre havde overlevet ophold i tyske koncentrationslejre. En del blev senere sendt – efter eget ønske tilbage til deres hjemlande – nogle blev i Vesteuropa. Det var en omfattende opgave Røde Kors her løste. Efterhånden blev Håndværkerskolen udelukkende beboet af polakker, der dannede deres eget lille samfund: børnehavn, skole, bibliotek, skomagerværksted, kantine med lille butik m.m.

Tyfus-, Paratyfus- og Dysenteri-Vakcination i Svendborg

Der skal dannes et Beværk med disse frygtede Sygdomme

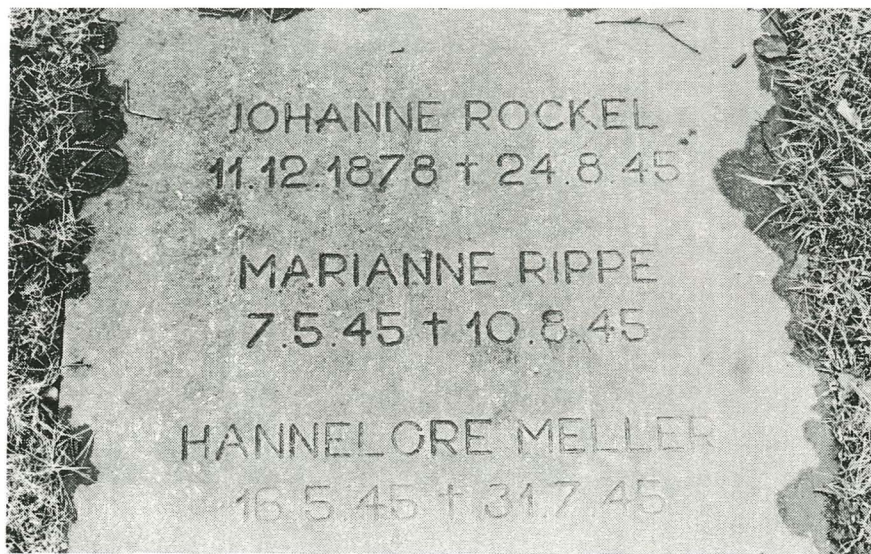
Samtidig oprettes Amtet som det første i Landet en Række Stillinger som visiterende Læger

I Januar kunde der noteres en lille Medgang i Antallet af nævnte Tilfælde af Nævnsygdomme i Svendborg Amt, men i Februar begynde Kurven atter en stigende Linie. Det er indlysende, at der maa ske en effektiv Ind fra Lægesidevirkningens Side, og som det første Skridt i Landet er Svendborg Amt nu i Færd med at oprette en Del Stillinge som visiterende Læger.

Med flygtningene kom tyfus og andre epidemiske sygdomme.
Sv. Avis 8.3. 1945.

Poliske konfirmander i Ollerup - efteråret 1945.

På Fredens kirkegård ligger mange tyske flygtninge - og især spædbørn - begravet.

Den danske humor

Den legendariske redaktør Harald Thomsen, som skabte Svendborg Zoologiske Museum modtog herfor sågar kongelig anerkendelse i form af en udstoppet kronhjort. Kong Gustav V af Sverige havde også lovet en elgtyr, såsnart han fik ram på en. Med dette i tankerne skrev en medarbejder ved Sydfyns Socialdemokrat i sin petit-rubrik:

„Der synes at være skabt tradition for gaver fra statsoverhoveder til Svendborg Zoologiske Museum, så nu venter Harald Thomsen kun på at få en brøleabe forærende...“

Hadve tyskerne kunnet læse mellem linierne ville denne avis have fået samme behandling, som Svendborg Avis og Svendborg Amtstidende.

★

En fynbo diskuterede høje tårne med en arbejder, der netop var vendt hjem fra Tyskland.

– Dengang Odinstårnet var der, kunne vi se over hele O'ense og meget mer', sagde fynboen.

– Det imponerer mig ikke, sagde tysklandsarbejderen. Når man står på en skammel i Wilhelmsstrasse, kan man se over hele Berlin.

★

– Det var dyre gæster, de skylder os otte milliarder.

– Ja – men dem kommer de nok til at sidde af!

Man siger, at kært barn har mange navne. At ordsproget også gælder for mindre kære børn, bragte krigen mange eksempler på.

Udtryk som „vore gæster“, „de fremmede“ eller ret og slet „svine“ gik ind i det daglige sprog, og ingen var i tvivl om, hvem man mente. Lige så almindeligt var det at sige „vore venner“, „rotterne“, „græshopperne“ eller „de grønne“. I telefonen talte man om „dem, dernede fra“ eller „dem, du ved nok“.

Dr. Best blev naturligvis lige fra den første dag kaldt bæst, mens besættelsestiden uhyggeligste type, den højere SS- og politifører Pancke omtaltes som „den højere politibortfø-

rer Pancke“ eller blot „hr. Pjancke“.

Nazi-bladet „Fædrelandet“ var ikke kendt af ret mange. „Forræderlandet“ vidste alle dog besked med.

Besættelsen bragte ikke altid lige pæne ord ind i sproget. Et eksempel herpå er betegnelsen *feltmadras*, der som bekendt blev anvendt om et pigebarn, der kom sammen med tyske soldater.

Folk, der var vrede på Thune Jacobsen og som syntes at ordet opportunist var besværligt, kaldte altid justitsministeren for Oppor-Thune.

Betegnelsen *værnemager* var ikke nogen smigrende titel. Den blev anvendt om de personer, som beredvilligt arbejdede for tyskerne.

Når schalburgfolkene efter aftale med tyskerne f.eks. ødelagde Tivoli som svar på sabotørernes tilintetgørelse af riffelsyndikatet, kaldte man det *schalburgtage*. Senere, da betegnelsen Hipo opstod, ændredes udtrykket til *hipotage*.

En telefonbombe var en telefonisk trussel om udlægningen af bomber, og udtryk som *likvidering*, *clearing*, *frihedskæmper*, *sabotør*, *patriot*, *underjordisk* og *illegal* fik en helt ny klang eller betydning.

Betegnelsen *stikker*, der anvendtes om dem, der optrådte som angiver over for tyskerne, nåede langt ud over landets grænser. „Stikker“, skrevet på dansk, gik således ind i amerikansk, ligesom nordmændene berigede alverdens sprog med ordet *Quisting*.

★

Om de danske cigaretter er der blevet sagt utallige vittigheder. Det begyndte med, at cigaretten „Pawhattan“ fik navneforandring til „Puha“, og da mærket „Torry“ kom i handelen, sagde man straks „to ry or not to ry“. Senere kaldte man alle danske cigaretter for „Hipo-cigaretter“. Dette lå lige for, da både Hipo og cigaretterne var „dårlige danske“.

★

De tyske tabsopgivelser blev ikke altid taget for gode varer, hvad følgende lille parodi vil vise:

Den tyske marines forpostbåde sænkede i går under en træning sydøst for Samsø 5 engelske hangarskibe og 7 slagkrydsere, 37 engelske flyvemaskiner blev skudt ned. Vi mistede 2 robåde og fik en kano beskadiget.

★

Engang i begyndelsen af besættelsen, da tyskerne nærmest betragtede deres ophold i Danmark som et turistbesøg, kom et par tyske officerer hen for at se Ladby-skibet.

Opsynsmanden viste dem rundt og forklarede, hvad der var at se.

Da de var færdige, sagde den ene tysker:

– Jeg kan ærlig talt ikke se noget imponerende ved det skib.

– Det er der såmænd heller ikke, svarede opsynsmanden, men *vi* har da erobret England to gange med den slags både.

★

Femte maj.

Robert Storm Petersen 1945

Så stor!

I efteråret blev det fortalt, at der ville komme 2000 italienere til Danmark.

– Hvad skal de dog her? spurgte man forfærdet.

– Lægge æg, lød svaret.

★

Under forevisningen af en ugerevy i en biograf sagde den ledsagende stemme:

– Englænderne mistede 47 flyvemaskiner. Tyskerne savner kun 1 maskine.

– Den kommer nok tilbage til næste forestilling, blev der råbt nede fra salen.

Befrielsen - fredag den 4. maj 1945 kl. 20.37...

Således skildrede „ras“ på Svendborg Amtstidende denne fantastiske aften:

Uddrag af artikel d. 5. maj.

Svendborgernes Reaktionen ved Modtagelsen af Fredsbudskabet over London Radio var ubeskrivelige. Ingen fattede i Virkeligheden Rækkevidden af den Meddelelse, som gennem Måneder var ventet...

Efter at Haabet om Fred 1. Maj brast, var man blevet betænkelige... Gaderne fyldtes i et Nu med Mennesker. Klyngevis samlede Svendborgerne sig. Først betænkelige, præget af Nervøsitet og Tvivl, som en Refleks efter mange Aars Besættelse. Enkelte tyske Soldater gik tvivlrådige gennem Gaderne, sløve og aabenbart uden Forstaaelse af det, der var sket.

En halv Snes unge Svendborgere lod Glæden over Freden faa Udslag i rungende Hurraraab, idet de dannede Kæde og jublende af en ubeskrivelig Fornemmelse styrtede gennem Møllergade. Ukendte og kendte omfavnede hinanden. Skrigende „Tillyk'er“ gjaldede. Tætte Mørklægnings-Gardiner svippede i Vejret fra Vinduer, og Lyset strømmede ud som et Symbol paa, at en rugende Mørketid var forbi...

Henrik Mathissens gruppe efter 5. maj 1945 - de sårede mangler.

Fribedskæmpere til parade lige efter den 5. maj 1945 på Dronningemaen.

Medens der ventes -

Æteren svirrer med Rygter, hed det i Gaar i en Meddelelse fra Hamborg. Begivenhederne paa Krigsskuepladserne, Forhandlingerne i San Francisco og Begivenhederne omkring Greve Folke Bernadottes Besøg i Danmark har sat Fart i Udviklingen og en Spænding som ingen Sinde tidligere i de sidste fem Aar har lagt sig over Befolkningen. Redaktionen Telefon kimer uafbrudt Dagen og Natten igennem, Folk er videbærgelige og fortrøstningsfulde, der spørges og snakkes. Det store Op-gør maa være slut. Nu ventes der blot paa den officielle Meddelelse. Alt er klappet og klart til at modtage den nye Verden, Overgangen fra Krig til Fred.

Svendborg
Amtstidende
2.5. 1945.

Solen kom igen...

I Gaar skinnede Solen atter over Svendborg, og det Tungsinds-Slør af Pessimisme, der de sidste Dage har hvilet over Befolkningen er nu atter afløst af en glad Optimisme. De

Solen er kommet til os igen. De lyse, gode og rare Tider iler os i Møde. Skoven klæder sig i grønt for Øjnene af os, Fuglene giver os en Sang med paa Vejen, Flagstængerne males; alt gøres klar til at møde den lyse Tid.

Snart vil vi fejre Sommeren i Danmark og Sommerens egen By: Svendborg.

om den lar ved re og Alarm-at kun-

Svendborg Avis
4.5. 1945.

SYDFYNS SOCIALDEMOKRAT

Prøved Aften den 4. Maj.

LØBESEDEL

Tyskerne i Danmark kapitulerer

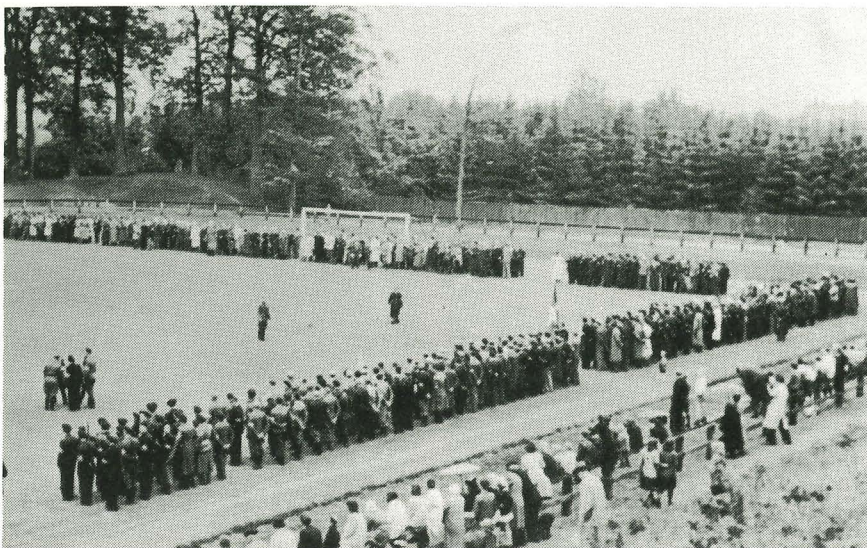
Den danske Radio i London meddelte i Aften Kl. 20,35, at de tyske Styrker i Holland, Nordvesttyskland og Danmark havde kapituleret til Montgomery.

Meddelelsen blev kort efter bekræftet officielt baade fra London, Paris og København, idet det oplystes, at Feltmarskal Montgomery havde meddelt General Eisenhower, at de nævnte Styrker har overgivet sig til 21. Armégruppe med Virkning fra Lørdag Morgen Kl. 8 (dobbelt britisk Sommertid).

Mørklægningen ophævet.

København, Lørdag, (RB).
Indenrigsministeriet har i Dag udstedt en Bekendtgørelse, hvorefter Mørklægningsbestemmelserne straks ophæves.

6.5. 1945.

Parade på Høje Bøge Stadion efter 5. maj 1945.

Parade efter 5. maj 1945 i Møllergade ud for Lilletorv.

Besat af Glæden om Fred og uden Tanke for, hvad der maatte komme af Vanskeligheder, dannedes efterhaanden en tusindtallig Flok af Mennesker, der vandrede gennem Byen, sang Nationalsange og udbragte Leveraab for Danmark, for Kongen, for Friheden, snart sagt Leve for alt.

... Ved Arbejdernes Forsamlingsbygning i Vestergade, der i over et Aar har været „optaget til andet Formaal“, som det hed, begyndte de krigstrætte tyske Soldater – at synge „Kong Christian“! Selv for dem var Begivenheden ufattelig, og det mest nærliggende var vel for dem at istemme det jublende Svendborgs Hyldest til Freden. Men ingen Danske tog Notits deraf. De samme Folk, som i Gaar spredte Skræk og Rædsel ved deres Patruljer gennem Gaderne, hvor de med fældede Geværer og stikkende Maskinpistoler kujonerede alt og alle, var nu sat ud af Spillet med eet Slag. Man fik næsten Medlidenhed med 5 sølle duknakkede gamle Soldater der netop før Menneskejublens Kulmination agede gennem Gerritsgade i en Vogn forspændt med to Heste. Soldaterne mindede om gamle udslidte Husmænd fra magre, vestjyske Egne. I Gaar Medlemmer af den overmægtige „sejrrige“ Værnemagt, i Dag upaaagtede og oversete Mennesker, som for en haabløs Sag har spildt Aar af deres Liv, uvidende om Families og Ejendes Skæbne...

Straks efter den lykkelige Radio-

meddelelse brød et sandt Uvejr ind over Svendborgs Telefoncentral. Ventetiden var lang. Der gik „Fisk“ i saavel lokale som Mellembys Samtaler, og der maatte straks tilkaldes ekstra Hjælp. Telefoncentralens Forstanderinde, der til daglig tjenstlig og korrekt er bundet af strenge Regulativer og næppe til at faa en direkte Oplysning af, kunde i Aftes fortælle, at Abonnenterne var ligefrem elskelige. Ingen Klager over lang Ventetid, selv om ingen lagde Skjul paa Utaalmodigheden. Talrige Opringninger gjaldt naturligvis Venner og Familie, der skulde lykønskes...

Ikke mindst i Privathjemmene blev Fredsfesten fejret. I et hjem på Niels Juelsvej festede en Familie med Champagne, ægte Brasilcigarer og skotsk Whisky, alle gode Va-

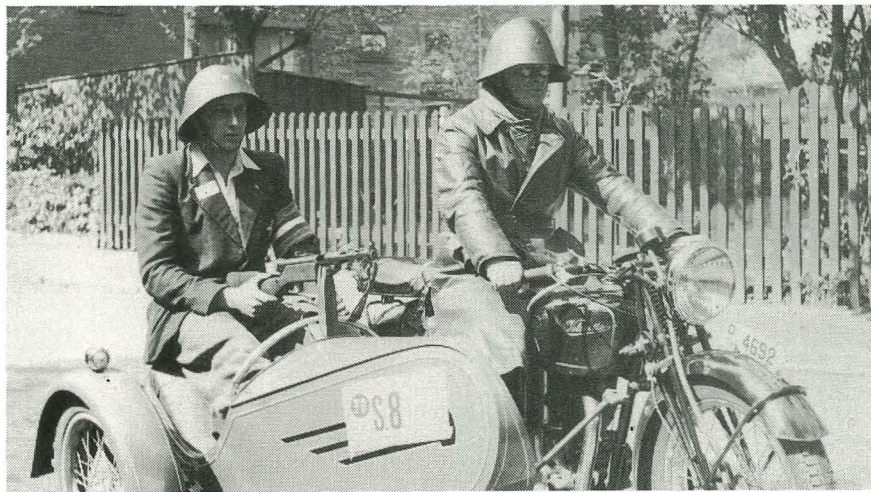
rer, der har været gemt netop med denne Dag for Øje. Men ikke nok med det, Familien har – ægte Kaffe, og den skal drikkes i Morgen, samtidig med at en Pakke blaa North State skal gaa op i liflig blaa Fredsrøg.

... Lad der gaa et Par Dage. Lad Sensationen over alle Sensationer faa Lov til at rodfæste sig. Lad Folket faa Udløsning for en uendelig lang Tids Trængsler. Igen vil de Danske lade stængte Kræfter komme til Udfoldelse i Genopbygningen. Men eet staar som med Flammeskrift i Sindene. Freden er en Kendsgerning. Det var en herlig Aften i Svendborg – den bedste vi har oplevet – en Aften, vi aldrig vil glemme.

ras.

Medlemmer af Den danske Brigade.

Autoforhandler Aage Jacobsen til højre, i dagene efter 5. maj 1945.

Forvalter Møller, Klingstrup og Aage Rosager, Vejstrup.

Opgørets time

Befrielsesdøgnet den 4.-5. maj blev ganske ublodigt i Svendborg i modsætning til det øvrige land, hvor Danmark netop i disse dage måtte opleve de største tab af menneskeliv overhovedet under de 5 års besættelse. Tyskerne i Svendborg overgav sig uden dramatik.

Derimod måtte også Svendborg opleve ubehagelige situationer, hvor uskyldige borgere, men også borgere, der havde samarbejdet med tyskerne måtte lægge ryg til „folkets retfærdige vrede“ – eller rettere ubeherskelse. U.S.P. havde opført mere end 120 personer på sine arrestationslister – og det blev nu modstandsbevægelsens opgave at beskytte – og bevogte – disse personer. Alle mistænkte blev internerede i Sørup Forsamlingshus – men inden da blev den 6. maj en dag, som ingen har grund til at mindes med glæde.

Senere blev de internerede overflyttet til den tidligere dragonkaserne på Belvedere, mens deres forhold blev undersøgt ved byretten i Svendborg. Allerede i løbet af maj og juni måned blev hovedparten løsladt, da der ikke viste sig at være hold i sigtelseerne mod dem.

Rekonstruktion.

Intet Stortvildt blandt de anholdte i Svendborg

16 er sat paa fri Fod, mens deres Forhold fortsat undersøges. I kom yderligere 25 Sigtede for Retten.

Der er ingen af de helt store iblandt, ingen Hipofolk og kun en „uskyldig“ Sommermand

Skolen & Mij har ved Byretten i Svendborg været fremstillet noget 100 Personer, der er blevet taget i Forvaring af Frihedsbevogtningen for at deres Forhold under Besættelsen kan blive nærmere undersøgt.

Naar Dagpressen ikke tidligere indgaaende har beskæftiget sig med disse Forhold, skyldes det, at man her i Svendborg — i Midtvejning til de fleste andre Steder — straks efter Anholdelserne, endda for Politet officielt var trængt til at anholde.

holdt for at have gjort Tjeneste som Sabotagevægter for Tyskerne. Der findes ingen Hipofolk mellem de anholdte.

For Kvindernes Vedkommende udgør det største Koertingent „Feltmadrasserne“, men der findes ogsaa blandt disse nogle, der kan sigtes for Sikkervirksomhed. En af de anholdte er overført til anden Retskreds, da der mulig kunde rejses Sigtelse mod hende for Sikkervirksomhed bl. a. mod Pastor Sandbæks Gruppe.

For de flestes Vedkommende — Fængselsfristen til at gaae — Fængselsfristen til at gaae — Fængselsfristen til at gaae

Fængselsfristen blev fortsat at dette Forhold kan blive undersøgt.

Da Dindler blev anholdt i mandeskolen

Bagermester Raam. Fra a en. Hejs Begejret, tid sundet, sigtes for for ca. den paa Foranledning af derres, Tyed, at have a mand Dindler for illegalt til Fuldmægtig Raamningakortet, hvilket Dindler blev anholdt for til Humandanskheden mer at have fortalt Skræder Andersen Dindler, men havde skorne, eller for nogle Vedkommende, at Raamusede af maaske endda har gjort det, skal sig ud. Nielsen. Man hører ofte Spørgsmaal af dem og fortæller, at der blandt Kampeme er en udbredt Frihedsbed over den misforstaaede Humanitet, der er blevet beordret udvist over deres Fanger i Sorup Forsamlingshus, en Humanitet, der af disse Quislinge kun kunde blive betragtet som et Svaghedstegn. Yngre Politifolk der er kommet hjem fra Kobenhavn, har givet Udtryk for samme Syn paa Sagen. Derinde var det bare om at Mukken i Geledderne og ingen kommer op med Hænderne og ingen Nu er Sorup-Fangerne blevet overflyttet til Dragonkasernen paa Belvedere, og jeg har faaet Lov til at bygge inden for Pigtraaden for at deene i Sorup og tillige prøvet at gøre en saa objektiv Skildring af Fangernes Tilværelse som muligt.

Fra Sorup til Belvedere

En paastaet Blødsedenhed over for Modstandsbevægelsens Fanger er blevet afløst af en fastere Haand. Ganske vist fik Fangerne Øi i Søndags, mens deres første Vogtere maatte se til.

„Hvad er det for en utidig Blødsedenhed? — Sig mig, er det ingen, at disse Fanger, som har været parat til at sælge os til Tyskerne, eller for nogle Vedkommende af maaske endda har gjort det, skal behandles, som om de befandt sig i et Rekreationshjem?“

Man hører ofte Spørgsmaal af dem og fortæller, at der blandt Kampeme er en udbredt Frihedsbed over den misforstaaede Humanitet, der er blevet beordret udvist over deres Fanger i Sorup Forsamlingshus, en Humanitet, der af disse Quislinge kun kunde blive betragtet som et Svaghedstegn. Yngre Politifolk der er kommet hjem fra Kobenhavn, har givet Udtryk for samme Syn paa Sagen. Derinde var det bare om at Mukken i Geledderne og ingen kommer op med Hænderne og ingen Nu er Sorup-Fangerne blevet overflyttet til Dragonkasernen paa Belvedere, og jeg har faaet Lov til at bygge inden for Pigtraaden for at deene i Sorup og tillige prøvet at gøre en saa objektiv Skildring af Fangernes Tilværelse som muligt.

De internerede er Varetægtsfanger Led det være sagt straks, at der

dem. Deres Familier maa sende Pakker til dem, men kun indeholdende rent Tøj, Blade og Tobak. Man kan ikke mere med Retto kalde Modstandsbevægelsens Fangelejr for et Rekreationshjem.

Alle ret!

Jeg overværede Fangerenes Morgenstring for Middagsmeden. Inde fra Barakken lod Arrestforvarens Kommando: Stue ret! Saa maatte de træde an paa to Geledder og marchere ud i Gaarden, hvor efterhaanden alle de mandlige Fanger tog Opmotilling. Alle ret! — Højre om! — Fremad til Kantinen. — Højre om! — Holdt form! — Højre om! — Ikke noget med Haanden i Lommen, naar man staar ret, forstaar De? — Rør! Det var en lejerlig Samling Soldater at se paa, hvad Aldersforakal angaar næsten lig de Tyskere, vi har set her do sidste Par Aar, men der var ingen Mukken i Geledderne mere. Det var en saa objektiv Skildring af Fangernes Tilværelse som muligt.

„Det er jo ikke Fangekost, men —“

Inden jeg slipper uden for Pigtraaden igen, faar jeg mig lige en lille Passiar med de „strænge“ Vog-

Nu er det deres Tur — Gaarsdagen igennem for zindrevne Biler gennem Byens bened. Frihedskæmperne og de danske Politibetjente og de uskadeliggøre Tyskernes Haandlangere og deres Hæjere. Hvor var det et dejligt Syn at se disse Individder sidde paa en Løstvogns Led, medens Maskinpistoler og Karabiner var rettede mod dem. Nu er det deres Tur til at være de simaa. De mindre haardhuede holdt Blikket stift rettet nedad, andre saa sig mere frejdigt om, men mødte kun hadefulde og spottende Øjne. Turen gik henad Nicolajgade til Lunds Skole. Her samledes de med ligesindede og venter nu paa deres velfortjente Straf. Lad den ikke blive for mild.

Briterne kommer!

Den 5. maj – den officielle befrielsesdag – prægede frihedskæmperne helt gadebilledet. Men som nævnt var der ingen episoder med værne-magten eller dens sympatisører. Skoler og forretninger var lukkede.

I det følgende bringes Palle Kochs oplevelse af denne tid:

Der skulle forløbe endnu fire døgn, før Svendborg kunne føle sig definitivt befriet. Det, der manglede, var englænderne. Sådan nogen havde de allerede kunnet tiljuble, blomstersmykke, kysse og kramme inde i Odense. Men hva' me' os? Bare fordi vi lå lidt afsides på landkortet, skulle befrielsens afgørende manifestation vel ikke nægtes os? Som dagene gik, blev abstinenssymptomerne mere og mere udtalte. Man prøvede at dølge dem, men det var lettere sagt end gjort, og jo længere man vansmægtede, jo mere fantasifulde blev de forestillinger, man gjorde sig om det kommende møde med „Ørkenrotterne“. For dem måtte det under alle omstændigheder blive. Man ville befries af den sagnomspundne 8. armé, hverken mere eller mindre. Ellers kunne det være det samme. Lad være, at Monty havde andet at lave og kun kunne afse tid til København, men blandt „hans 10.000 mand“ som der stod i sangen, måtte der vel være en del, der havde gjort sig fortjent til at befri Svendborg.

De første Briter i Svendborg kom overraskende

Mele Dagen i Gaar ventede tusindvis af Svendborgere paa vore Tommy'er, men Haabet svandt, da Høsttallervognen meddelte, at Briterne ikke kunde ventes i Løbet af Gaarsdagen. Alligevel kom de, ialt 250 Mand, og Jublen vilde ingen Endetage

„Kommer Englænderne snart?“
„Er det rigtigt, at Englænderne kommer i Eftermiddag?“
„Er der noget nyt om, hvornæst Englænderne kommer?“
„og ses videre i den Udenlandske Spørgesmaal i Tid-

Mellemtiden. Det vilde være forberdeligt. Nej, saa hellere vente — bare vente og haabe paa, at det snare Ojeblik snart oprinder. Et aagte dansk Karaktertræk forre-

— en Politibetjent og to Frihedskæmpere — som skal sørge for og Orden — de har heldigvis meget at gøre. Frihedsbevægelse Biler ruser fortsat af Sted og Gade og nye Arrestationer

Svendborg Avis 10.5. 1945.

Briterne i Svendborg. Foto: Elna M. Nielsen.

Den 9. maj om aftenen skete det. Der var virkelig et mindre kontingent, der havde løsrevet sig fra de glade dage i Odense for at opfylde hede, sydfynske drømme og længsler.

Torvet, hvor aftensolen kastede lange skygger, var rammen om den officielle modtagelse. Her midt i byen, hvor Frelsens Hær plejede at slå strengene for en lille tapper skare og hvor musikdirektør Hingst på andre aftener dirigerede det kommunale harmoniorkester til glæde for et lidt større publikum, var nu samlet en næsten tusindtallig, forventningsfuld menneskemængde. Flag vajede over huse og dækkede facader, vinduer var slået på vid gab for 1. parketgæster, ungdomskorps stod opstillet til parade, alle byens silkefaner var foldet ud, ingen pladser ledige i op til 5 meters

højde på torvets lysmaster. Man ventede på det store øjeblik.

Så hørtes begyndende jubel oppe fra Møllergade, den løb langs fortovene forud for sin genstand og bredte sig ud over Torvet i samme sekund, som en stor, åben bil med Royal Air Force-mærker malet på forskærmene svingede ind på pladsen.

Lidt senere fulgte – som skrevet stod – „hele Tommyflokken“. Det var nu ikke den 8. armé, det var ikke ørkenrotterne. Når sandheden endelig skal frem, var det faktisk et kompagni halvgamle knoldesparke fra RASC, Royal Auxiliary Service Corps, med et islæt fra The Royal Dragoons. Enkelte kunne endda godt se ud til at være veteraner fra 1. verdenskrig, og de har sikkert været taknemlige over at blive løftet op på stærke skuldre og båret

Foto: Elna M. Nielsen.

i triumf det sidste stykke vej ind på Torvet.

I den almindelige glædesrus glemte Svendborg det med ørkenrotterne. Nu var de her, ganske vist en anden slags Tommy'er, men de skulle være ligeså velkomne som Monty's egne.

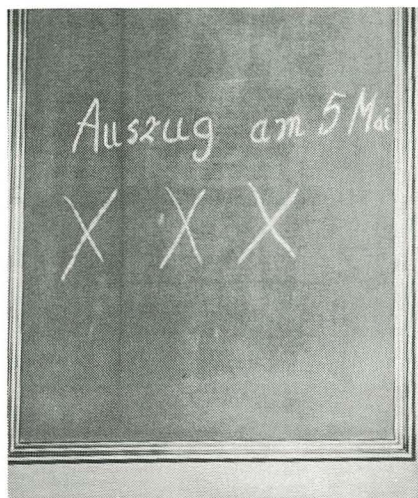
Det fortalte borgmester Ferdinand Jensen dem da også i sin smukke tale, og efter flere hurraråb og mere alsang blev vore nye venner bespist, ikke på Prytaneion, men i Borgerforeningen, hvor man bød befrierne på bankekød og bajere, kaffe og lagkage.

Det blev en af de helt store aftener i Torvets og byens historie.

Foto: Elna M. Nielsen.

Tyskerne rejser

Da tyskerne forlod Hvidkilde slot, efterlod de dette visitkort på væggen i riddersalen.

Ialt 6 tyske Skibe forlod Svendborg i Gaar

De skal staa til Raadighed for den allerede Minstrygning af Nord- og Østersøen

Tilfældt i Gaar Morges forlod de 5 tyske Skibe, der den senere Tid har ligget ved Nordre Havn, Svendborg med Kiel som Bestemmelsessted. Blandt disse Skibe var ogsaa den armerede Torpedobåd, i hvilken den frygtelige Eksplosionsulykken den kunde sejls ved egen Hjælp. Skibene tilhører en teknisk Minestrygerafdeling, og deres Opgaver er bl. a. at staa til Raadighed for den engelske Admiral, der fra Kiel og Østersøen. Tyskernes Viden betreffende disse Detaller i Stryg-

ningen af de engelske Minestryger af være af Betydning for Flåden hurtige Oprømning, for dem Lad gødske drøbtangene Vaaben.

Med Skibene fulgte et Par tyske Officører, der skulde oplyse om de forskellige Væbne- og Udstykningsforhold under Vejs.

Samtidigt påsejlede en 3-masted Skonerter, der siden Kapituleringen har ligget for Anker ud for Havnens Indløbet. Den indløbet en 4-masted Minse samt en Del Ammunition. Mydens den laa her i Sundet her Mandakabet om Bord i de tyske Skibe og der opholdt sig kun Par Vagter paa selve „Vulkan“

Svendborg Avis 26.5. 1945.

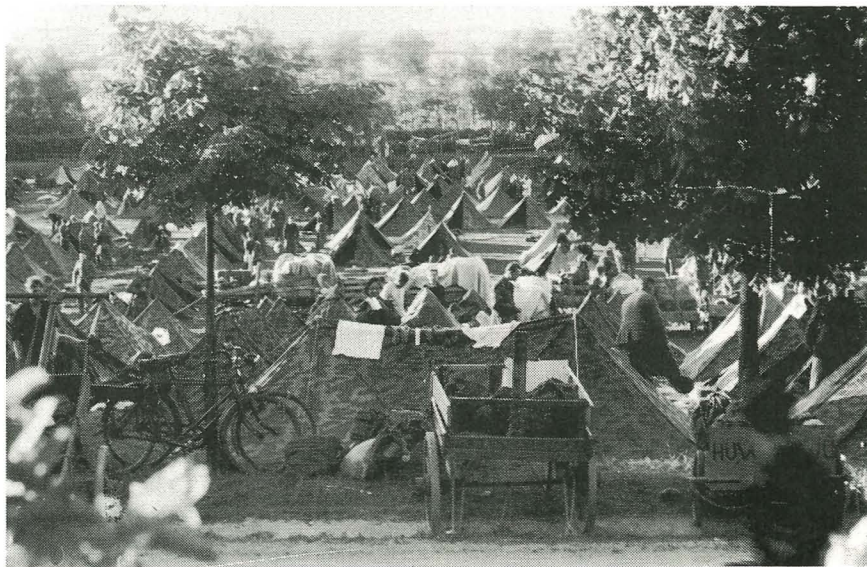
Nu har Tyskerne forladt Svendborg

Almarchen landt Sted i Gaar og i Morges uden Gnidninger af nogen Art. — Drongeborgerskolen og de beslaglagte Bygninger i Ollerup ogsaa afleveret i pæn Stand

Tyskerne er nu rykket ud af Svendborg — til Fods mod Faaborg, hvorfra de sejler til Mommark. Afreisen foregår i smaa Grupper for ikke at vække Opsigt, og det er for saa vidt ogsaa i

Kontors Luftværnsopgaver vil blive afviklet efterhånden. Efter at vi i to Artikler har beskrevet det utrolige Svært, hvori baade Hotellet og Restauranten i Christiansmilde er blevet ødelagt,

Svendborg Avis 13.5. 1945.

Rastlejr ved Ollerup Gymnastikhøjskole 20.-21. maj 1945 (pinsen). Tyske soldater på vej ud via Fåborg-Mommark.

Når der kommer en båd...

Søfarten efter befrielsen

Til den første jublende tid efter befrielsen hører de allierede forsyningsskibe, der kom med laster, man ikke havde set i årevis.

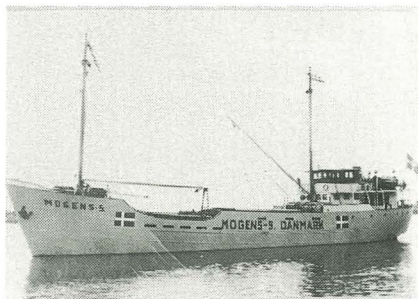
Således kom det første benzinskib til Svendborg havn allerede i midten af maj. Skibet var amerikansk – Y 87 fra U.S. Army – men kaptajnen, A. O. Petersen, var dansk og kunne nu for første gang i 6 år atter betræde dansk jord.

Benzinen måtte svendborgenserne dele med de allierede styrker, men på Bornholm, i Norge og Holland var det anderledes nødvendige ting som mad og klæder, man havde brug for.

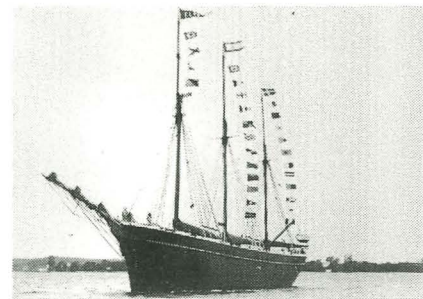
Det var de store indsamlingers tid, og Svendborgs skibe bragte levnedsmidler og andre fornødenheder til deres rette bestemmelsessted.

Allerede 18. maj stak det første af de skibe, som skibsreder A. E. Sørensen havde stillet til rådighed for Norges-hjælpen, i søen. Det var skonnerten ASTA – senere fulgte JØRGEN RING og NETTE S, der også sejlede hjælp til Bornholm. Og i juli tog MOGENS S turen til Holland.

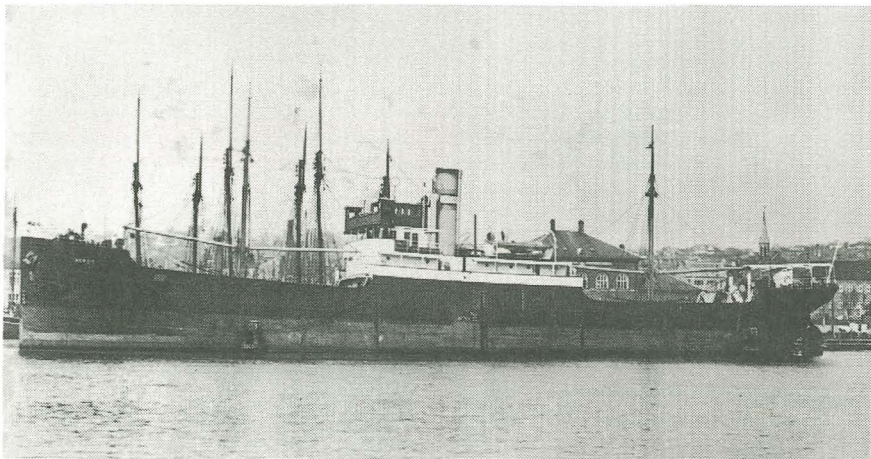
I løbet af sommeren kom de første søfolk hjem fra England, men Svendborgskibene S/S NORCO og M/S ELIN, der begge havde gjort hele krigen med i engelsk tjeneste,

M/S »Mogens S« sejlede i befrielsessommeren hjælp til bl.a. Holland og Færøerne.

3-mst. sletskonnert »Elin« gjorde hele krigen med i engelsk tjeneste og returnerede først til Svendborg i oktober 1945.

S/S »Norco«, som under krigen sejlede i den farlige og krævede fart mellem England og Island, nåede i befrielsesåret ikke tilbage til hjembyen Svendborg.

lod vente på sig. Først i slutningen af november kunne ELIN fortøje i Svendborg efter 5 års fravær – og NORCO nåede i 1945 ikke nærmere sin hjemby end Ålborg, hvor skibsreder A. E. Sørensen, dir. I. C. Madсен og besætningens pårørende gav

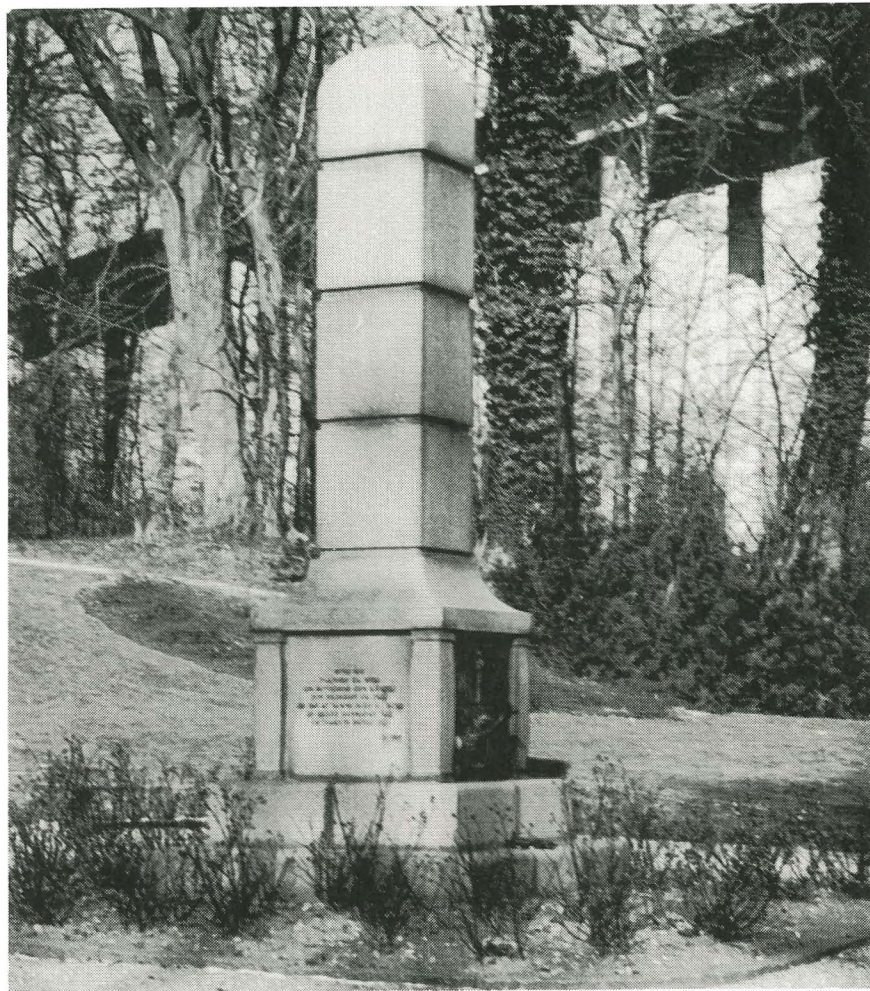
de hjemvendte søfolk en hjertelig modtagelse.

NORCO blev dog kun liggende i Ålborg, indtil losningen var tilendebragt. Så gik turen atter til udlandet. Man var igang igen.

*Navne på søfolk fra Svendborg og omegn
der mistede livet under 2. verdenskrig*

Karl Aa. Krabenhøft Andersen
Rasmus P. Andersen
Asmus Chr. Erichsen
Mogens Georg Flening

Gudmund Baagøe Hansen
Kaj Herluf Hansen
Otto Wilhelm Hansen
Svend Thidemann Hansen
Julius Karup Jacobsen
Poul Martin Jacobsen
Bernh. Aa. Jensen

Erhard Mar. Jørgensen
Jørgen Knudsen
Rasmus Knudsen
Paul Sølvberg Madsen
Johs. A. Magnussen
Frede Dalgaard Mathiesen
Ejnar V. Mortensen
Georg V. Nielsen
Hans Ollerup
Christian Pedersen
Holger D. Pedersen
Aage S. M. Petersen
Hans Chr. Poulsen
Carl Rasmussen
Ejnar M. Rasmussen
Rob. A. Rasmussen
Rasmus Skov
Leo Nørbo Strømvig
Michael Weile
Lars Eiv. Christiansen
Kristian Eriksen
Hans Holmetoft Hansen
Niels Aadahl Larsen
Orla Fridj. Madsen
H. J. Krull Petersen
Julius Huusfeldt
Erik Jørgensen
Jørgen Jørgensen
Harry Pilegaard Kristensen
Emil Mosebo
Svend Kaas Nielsen
Lars Marius Sørensen
Martin Husfeldt Sørensen
Knud Johs. Knudsen

*I Sct. Jørgensparken rejstes i 1948 et
mindesmærke for de i 2. Verdenskrig
omkomne sømænd fra Svendborg
toldsted.*

Faldne friheds- kæmpere

Knud Hoffmann Laursen
Valdemarsgade 9
f. 4/10 1922 i Kolding
d. 2/5 1945 i Svendborg

K.H.L. kom fra Tønder – læste på Navigationsskolen her, blev under udførelse af en opgave i Kirkebyskoven antruffet af en tysk patrulje og skudt. Kammeraterne fra skolen fandt få dage senere hans lig i skoven, og kisten blev ført til Tønder. Mindesten rejst ved vejen fra Hvidkilde Ladegård til Kirkebyskoven.

Niels Henrik Bernhardt Mathisen
Skattergade 11
f. 30/10 1904 i Stenstrup
d. 18/3 1945 i Svendborg

N.H.B.M.'s hus var opbevaringssted for våben og mødested for specialgruppen. Gestapo stormede huset, og under kampen blev N.H.B.M. alvorligt såret. Han blev

taget med af Gestapo og senere fundet dræbt på Odensevej ved Lunde, hvor en mindesten er sat.

Erik Nicolai Dahl Nielsen
Christiansmindevej 21
f. 23/10 1921 i Århus
d. 18/4 1945 i Svendborg

Efter likvidering af Hipomanden Christensen optog en tysk patrulje forfølgelsen af E.N.C., som „blev fanget“ i Poul Thinggårds gård og dræbt der. Hans lig blev sommeren '45 fundet ved barakkerne på Beldere.

Mindeplade i trappeopgangen, Gerritsgade 28.

Poul Hansen
Kedelsmedstræde 2
f. 21/2 1922 i Svendborg
d. 4/12 1944 i Neuengamme

P.H. var maskinist og deltog i modstandsbevægelsen i København, hvor han under en aktion blev såret og anholdt.

Døde i Neuengamme.

Per Kraiberg Petersen
Egensevej 25
f. 28/5 1923 i Norge
d. 11/1 1945 i Svendborg

Guldsmed P.K.P. var stærkt engageret i sabotage bl.a. Svendborg Stål-

skibsværft. – Var eftersøgt og under jorden, da han under et kort besøg i sit hjem blev overrasket af Gestapo, og under forsøg på at flygte blev han dræbt i haven. – Begravet ved Seden Strand – senere ført hjem.

Mindesten rejst på Svendborg Kirkegård.

Wilhelm Thomas Rosendal Jensen

Tværvej 12

f. 5/9 1917 i Svendborg

d. 10/4 1945 i Svendborg

W.T.R.J. var gartner og deltog i våbenmodtagelse. Våbenlager i gartneriet. Under razzia blev han dræbt, da han forsøgte at undgå anholdelse. Begravet ved Seden Strand. Efter 5. maj ført hjem.

Mindeplade på huset Tværvej 12.

Arne Kjeld Jørgensen

Dronningholmsvej 20 A

f. 23/7 1921 i Nyborg

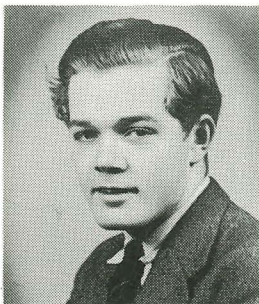
d. 26/12 1944 i Neuengamme

Kontorist på Politikontoret i Svendborg. Medlem af Studenternes Ef-

terrétningstjeneste. Gruffefører 1943. Arresteret 16/6-1944 i Svendborg. Husmandsskolen + Vestre + Horserød + Frøslev + Neuengamme + Porta Westphalica og tilbage til Neuengamme, hvor han døde.

Mindesten rejst på Svendborg Kirkegård.

Jørgen Bent Nygård

Rosenvængets Sidealle 5 i København

f. 22/6 1922 i Holte

d. 30/4 i København

Stud.polyt. – engageret i arbejdet med at organisere modstandsbevægelsens sikkerhedspoliti i Svend-

borg. Måtte flygte til København, hvor han under en razzia på sin bopæl blev dræbt.

Mindesten rejst i gården ved Svendborg Statsgymnasium (Viebæltet).

Poul Petersen Holm

Ørkildgade 23 a

f. 25/3 1920 i Frørup

d. 13/3 1945 i København

P.P.H. var mekaniker. Deltog i sabotageaktion bl.a. mod Svendborg Skibsværft. Blev anholdt i juni 1944 og indsat i Frøslev-lejren, hvorfra han flygtede tilbage til Svendborg. Blev atter anholdt under razzia på Kastaniealle/Dannebrogvej 29/1 1945. Blev henrettet i Ryvangen.

Mindesten rejst på Svendborg Kirkegård.

Kjeld Valdemar Rasmussen

Porthusvej 52

f. 22/10 1918 i Helsingør

d. 4/12 1944 i Neuengamme

K.V.R. arbejdede som maler i Helsingør. – Var en talentfuld skribent –

Terrordrab

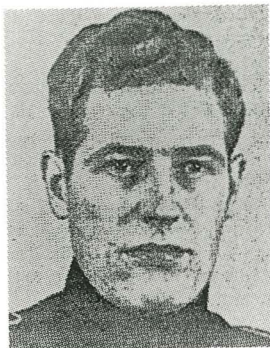

medstifter af „Ungdommens Røst“. Jernbanesabotage. Arresteret 17/6 1944. Husmandsskolen – Vestre – Horserød – Frøslev – Neuengamme – Porta Westphalica og tilbage til Neuengamme, hvor han døde.

Poul Conrad Andersen

„Lundevej 5“
f. 1/1 1922 i Fraugde
d. 30/11 1944 i Neuengamme

P.C.A. opholdt sig illegalt i Svendborg ved arrestationen.

Charles Børge Johansen
f. 23/2 1915 i Svendborg
d. 6/3 1944 i Odense

C.B.J. var reservebetjent i Odense og mistede livet ved bombeattentat mod Politistationen i Odense.

Otto Halberg
Christiansmindevej 4
f. 18/5 1886 i København
d. 21/4 1945 i Svendborg

Tobaksfabrikant O. H. blev dræbt i sit hjem – clearing.

Harald Halberg
Niels Juels Vej 37
f. 21/7 1909 i Svendborg
d. 21/4 1945 i Svendborg

Prokurist H.H. blev dræbt i sit hjem – clearing.

Jensine C. W. Hansen
Møllergade 2
f. 10/3 1869 i Odense
d. 10/11 1944 i Svendborg

Enke efter vinhandler Vald. Hansen. Omkom under Schalburgtagen mod »Vinhuset«.

Aksel Bernhard Rasmussen
Belvedere 48
f. 11/2 1894 i Svendborg
d. 1/4 1945 i Svendborg

A.B.R. blev uden grund skudt i Brogade (eller Frederiksgade).

Sophus Mogensen
Porthusvej 54
f. 12/3 1917 i Svendborg
d. 18/3 1945 i Svendborg

Møbelsnedker S.M. kom forbi i Korsgade under kampen i Skattergade og blev i lighed med Mikkelsen holdt op og skudt.

Begravet ved Seden Strand – senere ført hjem.

Kristian Thorvald Mathisen
Skattergade 11
f. 10/9 1877 i Horslunde
d. 18/3 1945 i Svendborg

K.T.M. var enkemand. Boede hos sønnen. Blev dræbt i sin seng under Gestapos storm på huset. Begravet ved Seden Strand. Senere ført hjem.

Maren Sofie Nielsen
Skattergade 9
f. 12/1 1878 i Lunde
d. 18/3 1945 i Svendborg

M.S.N. blev dræbt på vej ned ad sin trappe under kampen i nabohuset. Begravet ved Seden Strand. Senere ført hjem.

William Alfred Martin Mikkelsen
Kullingsgade 2
f. 2/10 1886 i Svendborg
d. 18/3 1945 i Svendborg

Maskinist W.A.M.M. var på vej fra aftenarbejde hos Heinrich Meyer på Brydegaardsvej. Holdt op af Gestapo i Korsgade (Wöbke). I håb om at gøre sig forståelig talte han engelsk, hvilket kostede ham livet.

Begravet ved Seden Strand – senere ført hjem.

Thyra Gunhild F. U. Aagaard
Møllergade 2
f. 25/7 1887 i Aalborg
d. 10/11 1944 i Svendborg

Enkefru Aa. omkom under Schallburgtagten mod »Vinhuset«.

Allierede flyvere begravet i Svend- borg kommune under krigen

*Under krigen blev der opstillet besked-
ne blikkors på de dræbte flyveres grave.
Umiddelbart efter besættelsen blev
disse kors erstattet af foreløbige træ-
plader med navne og rang. Til sidst
opstilledes de officielle engelske grav-
sten, som kendes fra allierede kriger-
grave over hele verdenen.*

DREJØ KIRKEGÅRD

16. maj 1944

Sgt. David Howells, RAF 103 Sqdn.

Under en mineudlægningsopera-
tion den 16. maj 1944 nedstyrkede
„Lancaster“ LL 963 i havet ca. 1 km
sydvest for Avernakø Hoved.

Alle ombordværende omkom.

Den 25. juni 1944 drev liget af D.
Howells i land ved Drejødalen skov.

Næste dag blev der foretaget lig-
syn af sognefoged Rasmus Hen-
ningsen, politiass. Strømvig fra
Svendborg og en tysk militærlæge,
der sammen med 2 tyske soldater
var ankommet til øen.

De to tyske soldater undersøgte
liget for at finde et identifikations-
mærke, de fandt intet, men derimod
en ring, hvori var indgraveret bog-
staverne „DH“.

Efter i hast at have fremskaffet en
buket blomster, der blev lagt på fly-
verens bryst, førtes kisten til graven,
hvor 10 mand overværede begra-
velsen.

Tre øvrige besætningsmedlem-
mer ligger begravet henholdsvis på
Avernakø, i Åstrup og i Fåborg. Tre
flyvere har ingen kendt grav.

LANDET KIRKEGÅRD

15. februar 1944

F/Sgt. Louis Godfrey Glaus, RAF 7
Sqdn.

F/Lt. Arthur John Sayer, RAF 7
Sqdn.

Natten til den 16. februar 1944 over-
fløj mange RAF fly den sydlige del af
Danmark med Berlin som mål.

Herunder nedstyrkede mindst 5
bombefly på dansk område. Et af
disse, en „Lancaster“, styrtede i ha-
vet mellem Skarø og Tåsinge.

A. J. Sayer blev den 6. marts 1944
fundet som lig i strandkaten ud for
Vornæs.

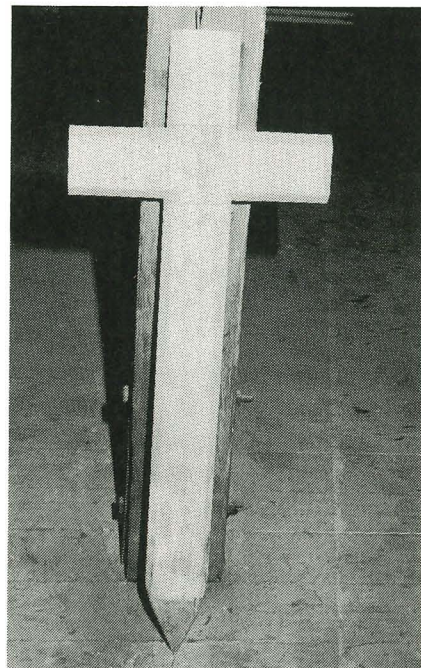
Begravet under tysk militær hon-
nør af sognepræst N. L. Nielsen.

I farvandet ud for Vornæs fandt
man den 30. juni 1944 liget af L. G.

Glaus. Også han blev begravet un-
der medvirken af tysk militær og
med jordpåkastelse af sognepræ-
sten.

Af øvrige omkomne besætnings-
medlemmer ligger to begravet på
Skarø (se nedenfor) og to i Svend-
borg – disse sidste 2 blev først fun-
det efter befrielsen i maj 1945, idet
tyskerne havde nedgravet ligene på
militært område.

To flyvere overlevede og blev ta-
get til fange – se nedenfor.

Blikkors.

SKARØ KIRKEGÅRD

15. februar 1944

P/O. James Michie Alexander,
CGM, RAF 7 Sqdn.

Wt/O. Walter Hawkins, DFC,
RCAF 7 (RAF) Sqdn.

To omkomne besætningsmedlemmer, J. M. Alexander og W. Hawkins, blev kort efter nedstyrtningen fundet i vandet øst for Skarø af Marius Erichsen og hans datter Inger, der var sejlet ud med en Pram. De omkomne blev lagt i Erichsens vognport på nogle brædder og tildækket med et dansk flag.

Senere kom fra fastlandet en tysk officer og 6 menige, medbringende 2 kister, for at begrave flyverne. Kort før midnat blev de 2 kister med de dræbte flyvere læsset på købmand Madsens hestevogn, hvorpå man begav sig mod den anden ende af øen.

Ved ankomsten til kirkegården nægtede tyskerne købmanden og Erichsen adgang til at overvære begravelsen, så de måtte blive udenfor.

Tyskerne gravede graven og satte to trækors med navn og nummer på den.

Næste morgen var der sat et Dannebrogflag på graven og lagt blomster.

To overlevende flyvere blev taget til fange. Den ene af disse blev reddet op af vandet af Marius Erichsen, mens den anden landede med faldskærm på en mark nær kysten.

SVENDBORG KIRKEGÅRD

15. februar 1944

F/Lt. Raymond Robert Stanley Ballantyne, DFM, RAF 7 Sqdn.

F/Sgt. Norman Bennett Sefton, RAF 7 Sqdn.

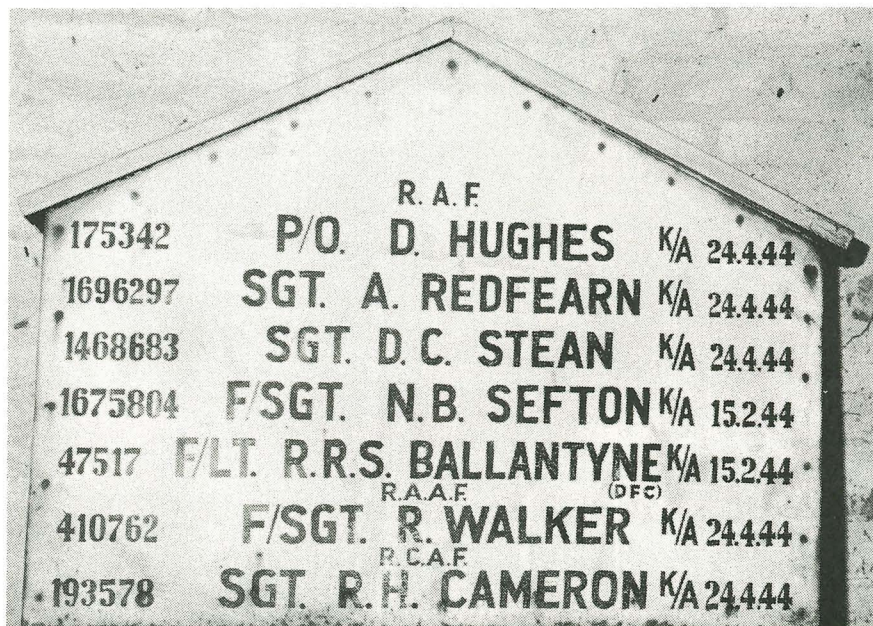
Efter befrielsen den 5. maj 1945 blev 2 besætningsmedlemmer fra det tidligere nævnte Lancaster fly fundet nedgravet i nærheden af nogle tyske barakker ved Dragonkasernen. (Jyske Dragonregiment overtog fra 1942 til 29. august 1943 nogle gamle stalde i den nordlige del af Svendborg. Denne »installation« fik efterhånden navnet Dragonkasernen.)

23. april 1944

P/O. Roderick Hugh Cameron,
RCAF 149 (RAF) Sqdn.

F/Lt. Reginald John Freeman (pilot), RAF 149 Sqdn.

P/O. David Hughes, RAF 149 Sqdn.
Sgt. Alan Richardson Redfearn,
RAF 149 Sqdn

Trætavle.

P/O. John Menzies Ronahan, RCAF
576 (RAF) Sqdn.

Sgt. Jack Leslie Stean, RAF 149
Sqdn.

F/Sgt. Raymond Thomas Walker,
RAAF.

På mineudlægningsoperation til
Fehmarn Bælt blev et „Halifax“ fly
skudt ned ved Øster Skerninge nat-
ten til den 24. april 1944.

Hele besætningen omkom.

Officiel allieret gravsten.

Efter befrielsen fandt man flyvere
fra denne besætning nedgravet ved
Dragonkasernen sammen med de 2
flyvere fra Skarø-flyet og en ung
dansk modstandsmand, naviga-
tionselev Erik Nielsen, der var ble-
vet dræbt under en aktion i Gerrits-
gade den 18. april 1945.

Den 17. maj 1945 blev alle de fundne
flyvere begravet på Svendborg kom-
munes bekostning.

Kort før middag bar frihedskæm-
pere i hvide skjorter og sorte slips de
7 kister ned i fællesgraven.

Ved begravelseshøjtideligheden
stod 8 engelske soldater og danske
frihedskæmpere æresvagt ved gra-
ven, hvor talrige faner sås.

Pastor Johs. Petersen talte først
på dansk og derefter på engelsk.

Han sagde bl.a.: „De hovmodige
tyskere havde ikke villet give jer en
hæderlig begravelse, det vil vi råde
bod på.“

Efter talen lyste præsten velsig-
nelsen og foretog jordpåkastelsen
ved 7 gange at gentage rituallet.

I det store følge sås bl.a. amtmand
R. Lassen, borgmester F. Jensen,
dommer F. Hansen, baron Schaffa-
litzky de Muckadell og bylederen,
kaptajnløjtnant Krarup.

Ved højtidelighedens afslutning
takkede borgmesteren følget.

Dagligdag igen...

Få dage efter befrielsen opstod der kraftige gnidninger mellem frihedskæmperne og de officielle myndigheder, som nu indtog deres gamle poster. Og nok lovede man borgerne benzin og andre varer, som man ikke havde haft under besættelsen, men først i 1953 forsvandt de sidste rationeringsmærker og købekort.

Vagtkorpset rager uklar med Politiet

Vaabnene blev nedlagt i Gaar, og nu stiller Korpset sig afventende

Det blev kun en kort Periode, Vagtkorpset kom til at fungere; efter sin Genindkaldelse, hvor det kom til at sortere under det genindsatte Politi. Korpset har ikke kunnet samarbejde med Politiet, som man synes har forfordelt Vagtkorpset paa flere forskellige Maader. Ligeledes har man ingen Besked kunnet faa paa Lønsørgsmaalet. Efter et Møde i Gaar paa Torvecaféen vedtog man derfor at nedlægge Vaabnene og stille sig afventende og først genoptage Tjenesten, naar der foreligger en Klaring af Spørgsmaalet.

Man ønsker fuld Klarlæggelse af Ophævelsen

Ved Mødet vedtoges følgende Resolution:

Vagtkorpset ønsker fuld Klarlæggelse af, hvem der har haft den direkte Indflydelse paa Vagtkorpsets Ophævelse, idet der efter Frihedsbevægelsens Erklæring ikke foreligger noget Dekret herom, hedder det om, at det i Byraadet

fair, ligesom den Modtagelse, vi har faaet paa Stationen. Vi mener, at vi har Krav paa at følge de Direktiver, som vi har fulgt hidtil, indtil der kommer nærmere Ordre fra Ministeriet. Dette blev os lovet af den konstituerede Politimester.

Kun i Tjeneste, hvis Løsning opnaas

Fra i Dag er Vagtkorpset altsaa igen traadt ud af Tjeneste, og vil ikke mere komme til at fungere, medmindre der foreligger en tilfredsstillende Løsning af Problemerne.

pope

Snart BENZIN til Landet

Tankbaade paa Vej

Det ser ud til, at vi faar Benzin her til Landet nogen Tid før oprindeligt ventet.

I velinformerede Kredse mener man nemlig, at en Del af de Tankskibe, der for Tiden er paa Vej fra Amerika, med Benzin til England, har faaet Ordre til at ændre Kurs og sejle til Danmark.

Svendborg Amtstidende 25.5. 1945.

Svendborg Amtstidende 17.5. 1945.

I dagene efter befrielsen udskilte frihedskæmperne sig snart i »duer« og »høge«. - Det afbillede udsnit af den åbne skrivelse til minister Mogens Fog viser tydeligt, at det er »høgene«, der taler. Retsopgøret blev snart et kompromis mellem modstandsbevægelsen og politikerne. Mange mente, at opgøret ikke blev ført tilstrækkeligt til tops i bl.a. politiker- og embedsmandskredse, og at mange former for civil kollaboration - værnemageri - heller ikke blev inddraget i tilstrækkeligt omfang.

I alt blev ca. 14.000 dømt i hele landet, og i vore dage vil man nok mene, at det gik hårdest ud over mindre betydningsfulde, såsom vagtmænd og det tyske mindretal.

Herr Minister Mogens Fog,
Ministerialbygningen, København.

Hermed fremsender vi en Resolution eenstemmigt vedtaget den 27. Maj 1945 af ca. 900 Frihedskæmpere i Svendborg Distrikt:
En effektiv Reorganisation af det danske Forsvar.

Herunder kræver man en hurtig og dybtgående Udrensning indenfor Militæret - især blandt de højere Officerer, idet mange af disse efter 29. August 1943 har staaet aldeles passive overfor Modstandsbevægelsens Arbejde i Stedet for at træde ind i dette. Vi kræver, at disse Officerer ingen Andel faar i Opdragelsen og Uddannelsen af den ny Forsvaretsmagt. - Ligeledes kræver vi en dybtgående Udrensning indenfor Politiet, hvor alt for mange tvivlsomme Elementer endnu har Gæde.

Inden der er foretaget en saadan Udrensning, anses det for uforsvarligt at hjemmende Modstandsbevægelsens Styrker og indkalde nyt Mandskab.

Der maa straks gives Frihedskæmpere Lejlighed til at indtræde i Hæren og Politiet.

Endvidere kræves den nye Straffelov gennemført øjeblikkelig. Denne maa indeholde Hjemmel for Dødsstraf, og Loven maa have tilbagevirkende Kraft. Tjenestemænd og Politikere, der har samarbejdet med tyske Myndigheder uden Nødvendighed, maa fjernes og straffes.

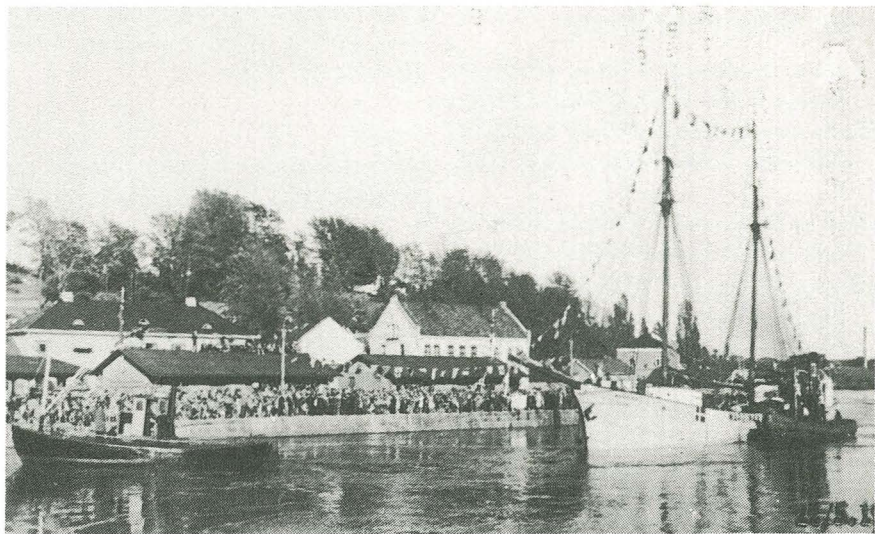
Derudover maa der tages haardt fat paa alle Former for Værnemageri. Saade omaa og store Værnemagere maa have en Form for Straf, som klart og tydeligt viser, at de har forbrudt sig mod dansk Årsfølelse og Anstændighed. Det samme maa gælde for alle de Mennesker, som paa forskellig Maade har fraterniseret og haft Maskepi med Tyskerne. Dette gælder bl. a. baade Tyskorpiger og Folk, der har søgt Hjælp i at søge Samkvem med Tyskerne.

Idemere maa vi forlange, at ingen internerede Mennesker før den nye Straffelov er vedtaget, idet den gældende Lov i Dag ikke gælder de Bestemmelser, som sandsynligvis vil foreligge i den nye Straffelov.

Mennesker, som er kondt uskyldige i Anklagen Mødelades. Beg-

Norgheshjælpen

Et positivt træk i de barske dage efter befrielsen var det nødhjælpsarbejde, der blev iværksat for at komme nordmændene til undsætning. Fra rederiet A.E. Sørensen sendtes »Margina« af Struer med levnedsmidler til Sarpsborg. Og de to fotos viser dels skibets ankomst og dels de mange glade - og sultne - ansigter, som modtog varerne i Røde Kors-regi. Senere fulgte andre Svendborg-skibe efter.

Litteraturfortegnelse:

Anders Bjørnvad: Faldne allierede flyvere 1939–1945. Odense 1978.

Christian Tortzen: Søfolk og Skibe 1939–45. I–IV. København 1981 ff.

Henrik M. Jansen: Kriminalitet og Politi i 200 år på Sydfyn, 1979.

Jørgen Hæstrup: Hilsen til Vera. Vaabenmodtagelsen paa Fyn under besættelsen. Odense 1956.

Hans Kirchhoff: Oprøret i Svendborg august 1943. I Fynske Årbøger 1969, side 129–73. Også udgivet som særtryk 1969.

Palle Koch: Verdenskrigen på Sydfyn. København 1982.

Ove Marcussen: Svendborg købstadshistorie, bind II, Svendborg 1961 s. 950–60.

Ebbe Munck og Børge Outze, red.: Danmarks Frihedskamp, bind I, København 1949 s. 303–315.

Underjordisk Humor. Samlet af Edvard Andersen og Esward Clausen, København 1945.

Endvidere er anvendt:

Svendborg Amtstidende

Svendborg Avis

Sydfyns Social-Demokrat

samt materiale fra museets byhistoriske arkiv og øvrige samlinger.

Skrifter fra Svendborg og Omegns Museum:

Bind 1:

Henrik M. Jansen og Otto Jonassen: Fattiggården. Træk af fattigforsor-

gens historie i Svendborg. Svendborg 1976 – udvidet 3. oplag 1982. 48 sider. 20,00 kr.

Bind 2:

Otto Jonassen: Pjentemølleren og hans dagbog, 1978. 124 sider. 48,00 kr.

Bind 3:

Henrik M. Jansen m.fl.: Svendborgmødet 1978. Naturhistorisk-Arkæologisk Gruppe, Dansk ICOM, 1979. 162 sider. 55,00 kr.

Bind 4:

Henrik M. Jansen: Kriminalitet og Politi i 200 år på Sydfyn, 1979. 60 sider. 10,00 kr.

Bind 5:

Otto Jonassen: Gamle Huse i Assens, 1981. 100 sider. Udsolgt.

Bind 6:

F. Holm-Petersen: Ivar Tidemand Rohde. Tegneren og Marinemaleren fra Langeland 1871–1944. 1982. 40 sider. 40,00 kr.

Bind 7:

Henrik M. Jansen: Det gamle Svendborg i fotos 1865–1900. 1983. 96 sider. 40,00 kr.

Bind 8:

Otto Jonassen: Gamle Huse i Svendborg – Jævnføringsregister over ejendomsnumre samt grundejerfortegnelse for Svendborg Købstads Bygrunde 1682–1867. 1983. 120 sider. 50,00 kr.

Bind 9:

Henrik M. Jansen: Fyn i Illustreret Tidende 1859–1869. 1983, nyt oplag 1984. 59 sider. 75,00 kr.

Bind 10:

Henrik Gram og Søren Gottfred Petersen: Bjørnemosegård – En bygningshistorisk undersøgelse. 1985. 40 sider. 40,00 kr.

Bind 11:

Henrik M. Jansen: På Besøg i Historien – Fyn. 1984. 131 sider. 125,00 kr.

Bind 12:

Henrik M. Jansen: Anne Hvides Gård. 1985. Under udgivelse.

Bind 13:

Otto Jonassen: Købstadsliv i enevældens barndom. Svendborg sidst på 1600-tallet. 96 sider. 1985. 60,00 kr.

Bind 14:

Morten Hahn-Pedersen: Søfarts-samlingerne i Troense og den sydfynske søfart. 1985. Under udgivelse.

Bind 15:

Walter Christmas med introduktion af Henrik M. Jansen: Peder Most. 1985. Fotooptryk af original udgave fra 1901. 198 sider + indledning. 75,00 kr.

Bind 16:

Henrik M. Jansen: Svendborg maj 1945. En mindebog. 1985. 60 sider. 40,00 kr.